Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

серДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувла 1923 шера денз • ЕРА, 11 июль, 1974 шу. • № 83 (5374). • Мах 2 кеп.

«САЛЮТ-3»: НИКЪ ДIАХО БЕШ БА

НАЬКЪА ЛОСТАМ ТЕЛА ЦЕНТР, 9 июль. (ТАСС). «Салют-3» яхача лехкаш йолча Iилман станце дIадахача денна бийсаннеи никъ беш космонавташа Павел Поповичеи Юрий Артюхинеи массехк технически эксперимент яьй космически лабораторе тIара эргаяьха тоаль системаши аппаратуреи шаьрьэш. Белггала аьлча, аре зувш болх баьб оптически прибораца. Цу приборо йиш хулийт станце конструкце оатхалаш визуально зе а хIаьта иштта хьажхаьча сурташ телевизионни устройства новкъосталца Лаьтта Iочутела а.

Космонавташа эксперименташ яьй Лаьттанца радиобувзам лоаттабу средстваши методаши шаьръяра, станце отсекашкарча атмосфера параметраш техкай.

БIарччача бэлха дийнахьа нийса ритм лелаю: хьинаре тохкамий болх а беш, юкъ-юкъе са а лоI, упражненеш а ю.

Наби даара чами геттара дика ба космонавтий. Ерригга физиологически параметраш боараме я.

Москховски ханах 13 сахьат даьлча лехкаш йола космонавташ тIабагIа «Салют-3» яха Iилман станци 73 го баькха яьнаяр Лаьттана гонахьа.

КХАШКАРА БАЛХАШ—ЦХЬАН КОМПЛЕКСАХ!

МАШАР ЧIОАГIБАР ДУХЬА

Тха комбината берригача болхлоша чIоагIа дика хеташ дувц эггара лакхача боараме советско - американски кхозлагIа вIашагIкхетар. Дунен тIа эггара боккхагIболча, низ кхоачашагIболча шин мехка — Советски Союзан Америка ВIашагIкххийттача Штаташтеи юкъера гIулакхаш тоадаларах боккха пайда баргба цу шин мехка юкъе меттел дерригача дунен тIарча халкъашта юкъе а машар чIоагIбара, наьха вахар тоадара.

Советски наьха дег чура довгIаш да советски кулгалхошта американски хьаьшаша шу оттадаьча къамаьл деш новкъоста Л. И. Брежнева даь къамаьл.

Тхо чIоагIа раьза да вай шин мехка юкъера гIулакхаш иштта тоалуш. Оаха дег чура хьаллоац вай парте машар беза арахьара политика.

А. ТИХОМИРОВ,
Респотребсоюза ремонтно - монтажни комбината электрик, коммунист.

ЯЛАТ ЧУЭЦИЛГА СИХДАЬД

Хьун баьдеча оасах дIа а къаьста цхьатарра IажагIча каний форда тIа гIолла дIайолаелар комбайнаш.

Гудермесски района «Кавказ» яхача колхоза керттерча агрономаца Эрсанбиев ЯрагIеца кхай йисте дIа а этта оасарах цIенача дошоча канашка хьежаш латтар тхо. ЛаьггIа хьекхача михо теркаду диза канаш. Лакхача кIина юкъе чу а ваха бий бизза канаш боча хьа а даьха боккхача безамца юхьмараж тIа хьатIа а дехка лаьттан, маьлха, маьхка хьаж чуувзаш санна дIаэттар из.

— Ялат — вай вахар да, — йоах цо.

Ялат чуэцача хано хьахьокх дерригача шера кхаш леладераша хьийгача къих хьахинар. Цудухьа шоаш даьча хIаман хоадамбеча ханага лерттIа кийчо йийя ялат чуэцача хана низ ца кхобеш къахьег кхаш леладераша.

Укх шера «Кавказ» яхача колхозе 836 гектара тIа дIадийнад гурахьа дув кIа. 10—12 дийнахьа дерригa ялат чуэца лаьрхIад механизатораша. Шоаш денна дош толамца кхоачашду цар. Ялат чуэца доладаьча хьалхарча шин дийнахьа хIара комбайнера 40—50 гектара тIара ялат хьакха касарах Iодиллад.

Хьалхле лелаеча комбайнераша А. Калаевен ГI. Вюсуровен эггара хьалха кхай тIа араьхар шоай комбайнаш. Массехк шера шоайла яхь лелаеш хьабоагIа уж.

Укх шера а А. Калаева комбайна тIа доал плакат: «Аз Калаев Iаьлас ден нормаш 130 процент кхоачашъе декхар тIаийцад. Яхье вех Вюсуров ГIайсолт».

Шин дийнахьа 50 гектар хьекхар А. Калаева ший агрегатаца. ГI. Вюсуров кIезига цуа тIехьа ва.

СУРТАШ ТIА: ГI. Вюсуровеи комсомольца Ю. Межидовеи агрегат, канаш кара лаьца латт колхоза керттера агроном Я. Арсанбиев.

В. Астахова тексти сурташи.

ДИЙНАХЬА 170 ГЕКТАР ЧУЭЦ

РЕПОРТАЖ

Iийрийна пхи сахьат даьлча вIашагIкхет совхоза механизатораш. Берригаш цхьана бийса йоаккхаш хиннаб аьнна хеталу уж селла Iура гулбелча. Цхьаккха тIехьависац, цхьанне къахьегама дисциплина толхаяц — иштта я хIанз ялат чуэцилга сихденнача хана укхаза оттаяь порядок.

ХIаравар ше-ший комбайна гонахьа хьува: цаI мангалан пальцаштеи юкъе даллийса ча дIадоаккхаш воалл, вож—моторага хьожаш ва, кхоалагIа вар — комбайна даьтта тоха волавеннав, иштта агрегаташтa эшачунга хьожаш, цхьацанахьа кулг тохаш ба вожаш а.

— Сийсара саррахьа, боад къовлалуш мара совцаяьяцар оаха комбайнаш, машинага а хан-ханнахьа хьажа ма везий,— ше цхьан хIаманна бехке волаш санна йоах Ленинеи Къахьегама Щеча Байраххеи орденаш лелаеча Абдулаев Саламу.

Ший «Нива» гидравлически система трубка чIоагIъеш воалла Колосов Василий а бехказа вувл:

— Мелла чIоагIа дIакъайлача а даьтта араяккханза Iац укхиах.

Кхо хет комбайнерашта иштта машинашка хьожаш доаккха цхьа сахьат а, бакъда дика кхет уж из данза даргдоацаш хиларах.

Ялх сахьат доаллаш йисте боал комбайнашта даьтта хьекха, царга хьежа. Цхьатарра йолалу комбайнаш — Чабанов Афанасе, Абдулаев Саламу, Шахбиев Сурхой, Колосов Василе, Эльдаров Мумада, кхычар агрегаташ — ерригаш втта.

Тахан 170 гектара тIа касарах улла гороха - кена смесь хьал а ийца арда езаш ба уж.

Комбайнаш дIайолалушше кхоач укхаза ялат дIакхухьа автомашинаши, тракторни лафеташи. Эггара хьалха комбайна тIалоал прицеп тIехьатесса ший «Беларусь» Яшуркаев Iарбе. Цуп трактора тIа лепаш я цIе вымпел.

Цу тайпара сурт духьал эттар тхона самардийнахьа «Шалинский» совхоза ялат чуэцача тхо кхаьчача.

— Кхаь дийнахьа баьча балха итог ю оаха, — йоах совхозе эггара дукхагIа ялата культураш лелаеча шоллагIча отделене агронома Усумов Хьусейна, — хьалхара моттиг яьккхача комбайнера, трактористa, шофера цIе вымпели ахчан премий лу, шоллагIа моттиг яьккхачоа — ахчан преми лу. Цудухьа цхьаккха минут зехьа ца йоаеш дукхагIа, цIенагIа болх бе гIерт тха механизатораш.

Делкъийга хIама дуаш йоаккхача хана мара комбайнаш сайца ха яц, хIаьта дIайха даа хIама а кхай тIа хьаккхухь.

...Ди чакхдоалаш латт, аьрда доалаш да 170 гектара тIара ялат а. Цу ханна укхаза кхоач совхоза керттера агроном Федор Иванович Панков. Го баьккха чакхбаьнначул тIехьагIа гулбу цо комбайнераш. Къамаьл лоаца да. Алхха пхе минута:

—Гороха - кена смесь тIайола участок укх сахьате чакхъяргйолаш майий, тховсаре а кхуврга шун комбайнех кулг тоха, даьтта хьакха. Кхоана са скирда доаллаше а дIадоладала деза кхо бIаь гектара тIа хьакха улла мукх арда. Шин дийнахьа чакхбаккха безавай из болх, хIаьта цхьоалагIча отделене болх беш йола вай йиъ комбайн кхоана йолалу кIа хьакха. Мукх чакхбаьлча шун комбайнаш а гIоргья кIи тIа.

Кхы къамаьл дIаьх ца деш комбайний штурвалаш юха а бе йохк механизатораша.

Совхозе ерригa ялата культураш, шин эзар гектар гаргга я. Царех 9 бIаь гектар хьакха Iойиллай, 6 бIаьнне тIара ялат аьрда даьинад. Дерригa даьккха ялат 1800 центнер да. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 23 центнер йоал. 20 июле дерригa ялат чудерзадаь бовла лерхI совхоза механизатораша.

Ялат чуэцара кампани цIенхаштара гIулакх лоархIаш кийчо яь дIаболабаьб из болх совхозе. ЛоархIамегIа йолча участкашка коммунисташ, опыт йола нах оттабаьб. ХIанз, болх сихбеннача хана комбайна штурвал бе еллай механически мастерске заведующе Чабанов Афанасе. Къамах болгарни ва из. Совхоза коллективе сийдеш, лоархIаш ва. Иштта комбайна тIа хайнав тракторно - кхаш леладеча бригада бригадир Шахбиев Сурхо а.

Безнарядни системах болх беш йолча хьажкIаш лелаеча звенона керте латта Абдулаев Саламу ший воI, укх шера бархI класс яьккха ВахIид, помощникалла а оттаваь ялат чуэцаш ва.

23 шу да слесарь Колосов Василий совхозе болх беш вола. Хьалха дIаихача шерашка дукхаза ялат чуэцача хана комбайн лелаяь ва. Укх шера ший воI — юкъерча школа дешархо Александр шийца а волаш ялат чуэцача новкъостал деш ва.

Цар а, хIаьта иштта комбайнераша Агаев ВахIида, Эльдаров Мумада, трактористa Яшуркаев Iарбе, шофера Дашкуев Бекхана, кхычар шоай дийнахьара нормаш 130—150 процент кхоачашъю.

Дерригa балхаш цхьан комплексагIа ду совхозе Ялат чуийца мукъадаьннача лаьттара ча сихха хьагул а деш аргIагIа дIадотт лаьрххIа вIашагIъеллача доакъар Iалашдеча коммунист Умаров Адман керте латтача бригадо. Щендаьча кхаш тIа органически удобренеш йохк, хIанз из лаьтта аха болалуш ба.

Дукхача шерашка тIехьаюсаш хиннача «Шалинский» совхозе цхьа бIаь эзар сом гаргга пайда беш чакхдаьккхар соахкара шу, хIаьта хьалххагIа даьча лоархIамех укх шера хьалхарча ах шера ах миллион совгIа пайда баьб укхаза.

Цу толамаша дегаш айдаь бола совхоза ялат кхедераш бIубенна сихагIа ялат чуийца бовла, цунца цхьана укх шера тIаийца декхараш толамца кхоачашде гIерт.

С. КОТИЕВ.

БЕ-БЕ ЛЕЛ ГIУЛАКХАШ

Донской механизаторий тIахьехама жоп луш лоацача ханен ца дойташ ялат чуэцара кийчо яь юкъ-юкъера участкаш хьа а хоржаш мукх хьакха болабаьб Малгобекски района «Ингушский» совхоза механизатораша.

ХIанз совхоза кхашка араьннай 15 комбайн. КхоалагIча отделене хьакха доладаьд ялат. Хьалхарча кхаь дийнахьа 370 гектара тIара мукх хьакха касарах Iобиллаб, 60 гектар совгIа горох хьаккхай.

Кхашка болх беча ерригача техника. машинашта техническ гIулакх де дика аьттув хулийтача групповой методагIа чуэц совхозе ялат. Механизатораштa бIайха кхача лоаттабу. Совхозе хьалхе йоакхо яьй ялат чуэцаргдола складаш, центральни хьетт кийчъяра. Ялат цIендергдола машинаш тоаяь кийча я.

Хьалхарча деношке шерра социалистически яхь йоаржаяь къахьегаш ба совхоза комбайнераш. Массазза санна мукх хьокхача лакхара хьокхамаш доахаш ден нормаш 200—220 процент кхоачашъю республике цIи хезача комбайнера Гетагажев Хьажбийкара, цул дукха тIехьабисац Мержоев ЮшаIа, Эрсиноев Юназ. Дийнахьа нормах 14 гектар арда езача 20 гектар горох оард Алероев Ризвана. Соахка яхлагIча тракторно - кхаш леладеча бригаде эггара хьалха комбайн мукх бийнача кхай тIа яккха бокъо елар цунна.

Совхоза хIара комбайнера къовсам лоаттабу цхьа буртиг ца бойташ ялат 10—12 дийнахьа чуэцара.

«Алханчуртский» совхозе йолаш йолча 18 комбайнах пхиъ аккумулятор йоацаш латт. Совхоза керттерча инженера З. Кодзоева яхачох укх деношка уж комбайнаш эшачунца Iалашъергйолаш я. Ялат чуэцача эшаш дола гIулакхаш кхоачашде кхы а цхьа машина дIакъоастаяьй. Запасной комбайнераш ба. Щенчахштта кийчо яь дIадоладаьд укхаза ялат чуэцилга.

Цхьабакъда халахете а, массанахьа боаггIа теркам тIабахийтабац цу лоархIамерча кампанега кийчбалара. Масала, «Кавказ» колхоза керттерча инженера П. Зрянина аьнначох, колхозе йолча комбайнех ялх кийча яц. Молотилкаш дIатIаехка кхоана цхьоалагIча бригаде кхай тIа арайоахаргья оаха уж, йоах цо.

Цу дийнахьа колхозе дар тхо. Укхаза хийцца ремонт еш латтар техника. Лостам боацаш кегаденна дар ков. Массанахьа дIа-хьа кхийса зIанараш, оатхалаш ядар.

Механизаторащца къамаьл хилар тха.

— Цхьа кIира даьлча а сона комбайн кхай тIа йоаккхалой тамаш я-кх, — йоах механизатора Алексей Филиппович Иванова. — ХIаьта вIалла ара ца воалаш виса а мег. Комбайна вентилятор, аккумулятор, тормозаш яц. Селхан кхоъ аккумулятор енаяр, уж тIакхаьчачар дIаийцай. Кхы йоагIаргйий а хац.

Иштачa хьалаш тIа я комбайнерий В. В. Халина, А. Н. Ткаченко, И. И. Киселева машинаш а.

Керттерча инженера мааллара цхьоалагIча бригаде ялат чуэца комбайнаш араяьннайий, аьнна, оаха рацегIа хьаттача хоадамболлаш жоп делар:

— Ялат хьакха дIадоладе лоархIавеш цаI нийсваланзар.

Из иштта хила тарлуш дар. ХIана аьлча цига хила безарех цхьабола комбайнераш центральни усадьбе бар, хIаьта бригадашка дIахьожабаьраш меттахь ца бовлаш латтар.

Вай республика берригача комбайнерашка Шалински района механизатораша даь кхайкарал дIадовзийтадий оаш, аьнна, даьча хаттара дала жоп доацаш, цецбаьлча санна бIарахьежар. Колхоза правлене вIалла теркал ца деш дитад из гIулакх.

Ялат чуэцаш боахкача лоалахошта новкъостала комбайнаш хьожаьяц колхозо.

Комбайнерашта хац масса дийнахьа ялат чуийца баргба а е хIарапена мел гектар кхоачаргья а. Колхозе хIара комбайна 260 гектар чуэца езаргья.

Могаргдий-теш колхоза из ялат ший низаца чуэца? Тамаш я-кх! Цар новкъостал даьдаларе, цу боахамо шоай комбайнаш лургьяр царна. Цул совгIа цхьан агрегата тIа цхьа комбайнер мара вац.

Уж дерригa кхоачамбоацараш сиха дIадоахаргхиларах теша лов.

А. САГОВ.
тха собкор.

ХЬАЖКIАШ КХЕЕЧА

Ялата шоллагIа йола культура я оал хьажкIех наха юкъе. Цудухьа боккха теркам тIабохийт из культура кхеяра вай мехка санна Нохч-ГIалгIай республика боахамашка а.

Ялата лаьрхIа 1020 гектара тIа хьажкIаш дIайийнай укх шера Грозненски района «Атагинский» совхозе. Из культура кхееш йоккха балха опыт йола механизатораш ба. Царна юкъера къаьстта белгалбаха беза Нохч-ГIалгIай республика Лакхехьарча Совета депутат коммунист Гайтамиров Ширвани, цунца социалистически яхь лелаю Вагапов Байка. ХIара шера дукха тIехкхоачашъю царех хIаране хьажкIаш кхеяра планаш.

Соахка хинначул шозза дукхагIа хьажкIаш дIайийнай укх шера Грозненски района «Советская Россия» колхозе а — 400 гектара тIа. Цу культура дика хьувкъам кхебе гIерташ низ кхо ца беш къахьег колхоза механизатораша. Шозза оасар а даь минеральни удобренешца подкормка яьй хьажкIашта, кхозза культиваци яьй. ХIара гектара юкъера лаьрхIача 500 — 800 кубометр кхоачийташ вегетационни хий диллад, иштта кхыдола балхаш чакхдаьхад.

Къаьстта дика къахьег Ибрагимов Къоасама кулгалдеча звенос. ХIаьта хьега къа зехьа да а довц. Юкъерча дегIагI волча сага баламашка кхоачаш лакха я хIанз Къоасама звенос кхееш йола хьажкIаш.

ДIадахача шера хIара гектара тIара 52 центнер хьажкIаш чуера цо. ХIаьта укх шера гектара тIара юкъера лаьрхIача 55 центнер чуэца декхар тIаийцад.

Докха новкъостал ду хьажкIаш лелаерашта бьцадaараш кхедечар. Мукъа болча хана хьажкIашта оасар деш, хий дуллаш, кхыдола балхаш деш хул уж хьажкIаш кхеерашца цхьана.

Л. РУДСКИЙ.

СУРТА ТIА: К. Ибрагимов.
Автора сурт.

СУХАЛБЕ, ДОАКЪАР IАЛАШДЕРАШ

Укх шера кийчъяь йол, чуселла сенаж, даьккха витаминни баьца хьоар соахка укх хана хинначул кIезигагIа да. Цун бахьан дукхагIча даькъе каст-каста хулача йоачаша кхашкара балхаш юха деттар да. Бакъда, цунца бехказа бувла гIертилга нийса дац, хIана аьлча Iалама хьалаш массанахьа цхьатарра да, хIаьта а цхьадолча боахамийи, бIарччача районийи дика вIаштIехьдоал доакъар Iалашде.

4—6 процент мара йол яьккхаяц Сунженски, Назрановски, Урус - Мартановски районашка, хIаьта йол дукхагIа Iалашъяьча районашка а план кхоачашъяра процент лакха я ала йиш йолаш яц. Иштта Гудермесски районе — 37 процент, Наурски — 29, Шелковской — 37 процент мара Iалашъяьяц йол.

Сенаж чуйоллара план кхоачашъяьй Гудермесски, Сунженски, Урус - Мартановски районаша, план кхоачашъяра гарга я Ачхой - Мартановски район а. Бакъда Наурски районе — 13, Шалински районе — 44, Грозненски районе — 62 процент мара кхоачашъяьяц сенаж чуйоллара план.

Республике планагIа диълагIа дакъа мара даьккхадац витаминни баьца хьоар. Эггара кIезигагIа даьккхад из Ачхой-Мартановски, Надтеречни, Назрановски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински районий боахамаша.

Ерригача техниках дикагIа пайда а эцаш сихагIа доакъар Iалашдара дерригa низаш оарцагIдаха декхарийла ба республика доакъар Iалашдераш.

Хий диллараx пайда эцац

ХIара шера цхьан гектара тIара юкъера лаьрхIача 200 центнер сом чуэц Сунженски района «Ассинский» совхоза сомий бешамаш лелаераша. Дика хьувкъам ба из. Цхьабакъда цар лоалахошта, XX партсъезда цIерагIча колхоза сомий бешамаш лелаерашта хIара шера гектара тIара юкъера лаьрхIача 50—60 центнер мара хьувкъам чуба магац.

Фуд бахьан?

Боахама боккха пайда луш йола отрасль лоархI сомий бешамаш «Ассинский» совхозе. хIаьта XX партсъезда цIерагIча колхозе — шоай приусадебни участок санна. Боахама экономика пайда бе сомий бешамий низ хургхиларах тешац колхоза кулгалхой.

Беча лоархIамга хьежжа йоакхо а ю, теркал а ю сомий бешамаш боахамашка. Бешамашкара лаьтта хица дуаде йиш йолча моллагIча торонах бизза пайда эц совхозе. Иштта, дIадахача шера гурахьа, Iай, бIаьсти чудуийташи вегетационни хьисане хий диллар ассинцаша. ХIаьта XX партсъезда цIерагIча колхоза сомий бешамашта юххе гIолла Эса тIехдоаллаше а, укх шера цкъа а хий дилладац.

Дика хьувкъам кхебара цаI е-шиъ агроприем чакхъяккхарах тоъам хилац. Уж ерригаш а комплексагIа чакхъяха еза. Нагахьа санна комплекса моллагIа цхьа агроприем юкъераяьккхача хьалха баьча балхах кIезига пайда хул. Иштта моттигаш нийслу XX партсъезда цIерагIча колхозе хIара шера. Ший ханнахьа гаьнаш йоI, хий дулл, хIаьта сомий гаьнашта зе деча са доаллача хIамашта духьала дохьаж тоха «бицлу». ХIаьта укх шера гаьнаш еIар, бешамашта зе деча са доаллача хIамашта духьала дохьаж техар, удобренешца лаьтта хьаьндир, цхьабакъда хий дилла «бицбелар».

Цу «лоадамбоацача» бахьанаша новкъарло ю колхозашта хIара шера сомий дика хьувкъам кхебе.

Дика летаб сом. Цхьабакъда тамаш я укх шера а колхозхоша хIара гектара тIара 50—60 центнерал дукхагIа сом чубахье. ХIана аьлча лаьттара пайдане веществаш хьаоза а уж Iажий, кхорий бурилгашка дIакхачийта а низ хургбац гаьний, хIана аьлча хий дилла доацандаь.

200 гектар дIалоац колхозе сомий бешамаша. Дукхача хана денз юрта боахаме болх беш а йоккха балха опыт йолаш а ва Лисовски. Цудухьа тамаше хIама да юртбоахама культурашта хий диллара цо йоакхоеш ца хилар. Дика хьувкъам кхебара хий диллар мел пайдане да бригадиро кхетадеш дац аьнна хеталу цхьайолча хана.

Юртбоахама культураштa хий диллара йоагIа йоакхо ца яьндаь дукха ха йоацаш бехктоккхаме эза хиннав Лисовски. Цхьабакъда шийна баьча бехках хIанз а кхийттавац из.

Оаха къамаьл деш:

— Сона сайна хов бешамашта маца хий дилла деза, хIаьта аз лаьрхIача ханал хьалха из болх сога чакхбаккхийта цхьанне низ дIакхоачарг а бац, — аьлар Лисовске.

Бешамашта хий дилла деза дикагIйола агротехнически ха тIехьа ма яьннайий, хIаьта маца хьатIакхоачаргья - хьогI бешамашта хий дилла Лисовске лаьрхIа ха? Ховш дац.

Ала деза, во вIаштIехьбаьккхаб сомий бешамашта хий диллара болх района кхыча боахамашка а. Масала, «Путь к коммунизму» колхозе хий дуллача 167 гектар беша 30 гектара мара хий дилладац.

Сомий дика хьувкъам чуба безам бале уж кхоачамбоацараш мамогга сихагIа юстардаха деза боахамашка.

А. ЗИМАРИН.

МИЧА ХЬОРГДА БАЬЦАДААРАШ?

Пятилетка дIадахача кхаь шера паччахьалкхен доккха декхар тIадисад Грозненски района баьцадаараш кхедерашта. Баьцадаараш кийчдеча пункташка дIа ца луш 11 эзар тонн йисай. Из декхар тIера дIадаккха дукха къахьега деза. ХIаьта укх шера баьцадаараш дика да.

«Советская Россия» яхача колхозе дика тоадаьча лаьтта 300 гектар помидораш дIайийнай. Джабраилова ПаьтIе кулгалдеча звенос лоацача хана помидораш дIайийнача ерригa агротехнически мероприятеш чакхъяьхай. Помидораш кхеяра керда агротехнически гIулакх юкъе доаладаьд укхаза. Помидораш дIаеле гербицидашца обработка йир лаьттана. Сихен дикен помидораш хьалтIаялийтарал совгIа оасар тIа ца далийтара дика новкъостал дир цо.

А. Сатуева кулгалдеча бригаде сихъяь чуэцаш латт нарсаш. Нарсаш приемни пункташка дIачутелаш я «Атагинский» совхоз а. Цхьабакъда, из продукт дIачуэца кийча яц консервни промышленность. Поточни лине низ кхачацаьнна, Грозненски консервни заводо 10 тонн нарсаш юха яхкийтай «Атагинский» совхоза.

Кхы а йоккхагIа духьаленаш нийсъеннай «Юбилейный» совхоза кулгалхошта. Моша горошек дIаэцанзар консервщикаша. Из бахьан долаш доккха зе хиннад боахама.

Дика хьал дац «Ермоловский» совхозерча шекара свеклага, 65 гектар йолча свеклах клопковн совка летай. ХIаьта совхоза агрономически служба деш хIама дац.

Городе бахача наха, кхачан промышленноста эшаш да баьцадаараш. Цудухьа дерригa низаш оарцагIдаха деза баьцадаараш дахара планаш кхоачашъяра. а уж ханнахьа дIачуэцара а.

Л. ОСЕНЕВ.

ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ГIОЖЕИ ЭЗДИЙ ДОАЦЕИ ГIУЛАКХАШ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Х-ча, XIII-ча пленумий соцамаш 'кхоачашдара парте Малгобекски городской комитето йоккха терко ю къахьегамхошта идейнс-политически, интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара балха. ХIаьта а, халахете а, районе нийслу шарача замах юхедиса зене гIулакхаш леладеш моттигаш.

Нохчийн гIалгIайн къамий дукха я сий де мегаргдола, вай вахаре чIоагIъенна йола дика традицеш. Царна юкъе къаьстта белгала да хьаша лархIар, кхычахьара хьатIавена моллагIа саг безамца тIаэцар. Цудухьа хила а мег вай республике боккхача безамца къона специалисташ — лораш, хьехархой, культура болхлой ахар.

Уж хьаух вай мехкарча дуккхача мIингашкара шоай цIа а, гаргара нах а, доттагIий а битс. ДукхагIча даькъе дика тIаэц уж Нохч-ГIалгIайчене.

Цхьабакъда, хIанз а нийслу уж санна болча специалисташца националистически, гIожа, эздий доаца гIулакхаш леладеш моттигаш. Уж леладераш ба дына Iаьдала кара бахараш. Цар кхетадац вай долча балха баьхкача специалисташа мел доккха хIамаш ду республика дегIайоалаяра, цар кхетадац цу гIулакхашца шоай къамах сий шоаш доадеш хилар.

Вай республике эшаш ба дукха хьехархой. ХIаьта из, дукхагIча даькъе, дувзаденна да укхаза баьхкача хьехархошта эшаш дола хьалаш ца хиларца. Цудухьа цхьабола хьабаьхна хьехархой кIезиг-дукха ха а яьккхе дIаух.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома Х-ча пленумо белгалдаьккхад вай республике кхьметтел юххьанцара образовани йоацаш дукха кагирхой хилар. Ала деза, цу гIулакха бехке кагирхой шоаш хилар а цхьаболча наха хьехархошца леладеча националистически, хулигански гIулакхашца дувзаденна хилар а.

Иа бакъдеш ихьа масал доаладергда вай. Лохерча Ачалкхе вахача Амаханов Мухьмада Iийсас укх шера ткъаьялхлагIча февпале цу юртарча номер йиътта йолча школа хьехархой квартире а ваха хулиганство лелаяьй. Корта бохабу малар а менна хьехархой ин. Ткаченко, Мишенко бахача цIагIа чуваьннав из!

Цар сий доадеш, эздий доапа къамаьлаш даьд. ТIаккха нов. Ткаченко гIо-новкъостал деха яхай лоалаха бахача хьехархошкара Романченкогарен Лалахоевгарен. Цунна тIехьа а вена ший хулигански гIулакхаш дIахо дихьад Амаханова.

Цхьабакъда, советски законо доагIIаш дола таIазар дир хулигана. Набахта чуваллача цхьа шу ха йир хьалха Назрановски райпо шофералла болх беш хиннача Амаханов Iийсайна.

Белгалдаккха деза, Ачалукски юрта Совета чуйоагIача юрташка уж тайпа моттигаш кхы а хиннилга. Малгобекски района милице а, суда а, прокуратура а органаша доагIIаш дола таIазар ду хулиганство леласчарна. Цхьабакъда, Ачалкхерча юрта Совета кулгалхой, цун депутаташ, дIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашца къовсам лоаттабара хержа комиссеш сагота йозцачоа тара я уж тайпа гIулакхаш къестаде. Шоай юрташка балха баьхкача специалисташта эшаш дола хьалаш вIаштIехьдахара, хулиганство лелаечарца къовсам лоаттабара дешаш цIенхаштта сессешка дийцача бакъахьа дар цар!

Кхувш йоагIача тIехьенах тийша да деррига а. Дай дикача традицешта мутIахьа а долаш бераш хьалкхедар керттерчарех цхьа декхар лерхI школа, дзьша - ноанош. Цхьабакъда, СоагIапчарча цхьаболча даьша - ноаноша шоай бераштта боагIIаш бола кхетам балара гIулакх тесса дитад. Цу гIулакхо чIоагIа зе ду берий сакхетам лакхбара— шоай лоIамах а бисе, зуламий наькъ тIа бовл уж, дешар юкъагIа дут...

Цунна волча тешаз укх шера шоллагIча марте хинна катар доаладергда вай. СоагIапча баха нах гул а бенна сход хилар. Цига дийцар ялхлагIча класса дешархочун Гетагажев Iазе Салмана гIулакх.

Ишттa зIамига волча кIаьнка гIулакх дувццал юрт вIашагIтеха хилча цо фу даьд аьнна хатта тарлу газет дешараша.

Гетагажев Салман № 19 йолча школе дешаш вар. Ший ханара боацача, кагийча нахаца дIа а ветталуш корта бохабу малараш мелаш хиннад цо. Хьехархоша дукхаза шийца къамаьлаш дарах кхета тугаш хиннавац из. ХIаьта цун дас а нанас а дукха теркал даьдац из гIулакх. ТIаккха фу хилар дIахо?

Цхьан дийнахьа ше школера цIавоагIаш шийна уллув дIаболхача хьехархошта хьалхашка эздий доаца хIамаш дувцаш, яппараш еш хиннав Салман.

Из социаве беннача хьехархошта н. н. Савинайнен Поздеевнен дов де гIийртав из, кисара урс а даьккха.

Гетагажев Салмана даь нийрча, сий дайна хIама йоккхача эгIазлоица дийцар сходе. Юртарча наха бехке вир из а цуп дан нанеи а. Из хургдацар, нагахь санна кIаьнкаца хьалхха а дeнз цIагIа эшаш бола кхетама болх баьбаларе.

Ала деза, тайп-тайпара дешаш къестадеча СоагIапчарча юрта Совета комиссе ший болх а лерттIа цз белга. Керда обрядаш вахара юкъейоалаяра деш хIама дац укхаза. Цул совгIа комиссена юкъевоагIаш цхьа хьехархо вац. ХIаьта уж чIоагIа эшаш бар, хIана аьлча хьехархоша дикагIа дIакхетабергбар юртара нах бераштa нийса кхетам баларца дувзаденнача гIулакхех.

Уж санна дола масалаш кхы а доаладе йиш яр. Вай ювцача районе долаш да уж. Цхьабакъда, лакхе хьоахадаьчар а къаьгга хьагойт наха атеистически, интернациональни, патриотически кхетам балара болх районе хIанз а эсала латташ хилар.

Юрташка балха баьхкача специалистий дукха халонаш ла езаш хул. Моттигерча партийни, советски организацей декхар да царна эшаш дола хьалаш вIаштIехьдахар. ХIаьта иштта цар дишдалийта йиш яц хьатIабаьхкача специалисташца эздий гIулакхаш долаш, цар сий дергдолаш бахача наха кхетам бала безилга а. Из дIадех тахан вай иразерча вахаро.

Р. ЦОЛОЕВ.

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНИ—НАХА КХЕТАМ ТЕЛА МОТТИГ

Керда саг хьакколлара исторически декхар кхоачашдеча лоархIаме моттиг къоастаю парте культура учрежденешта.

Вай республика хIара юрта, станице, хIара нах бахача моттиге я клуб, цIе уголок, библиотека, е культура цIа да. Масала, цхьан Сунженски районе болх беш я 54 культура учреждени. Алхха дIадахача цхьан шера хьайийллай укхаза ялх юртара клуб. Цул совгIа Iоехкай Ассиновске берий музыкальни школа. Орджоникидзевски станице — художественни школеи кинолекторийи.

Укх тIехьарча хапа дукхагIа баьхкаб Сунженски районе культура учрежденешка дийша а политически кхетам лакха бола а нах. Массехк шу хьалха 20—25 процент мара культура балха дешар дийшараш хиннабеце, хIанз уж 40 процент ба. Цул совгIа культура болхлоех 28 саг музыкальни а культпросветительни а училищашка дешаш ва. Иштта да Грозненски, Шелковской, Гудермесски районашка а.

Культура учрежденешка болх берий говзал лакхъяларга, цар идейно - политически кхетам шербаларга хьежжа тоалу клубий, библиотекай, кхыча культучрежденей наха интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара болх.

Масала, Шелковской района культучрежденешка 600 гаргга сайренаш, диспуташ, дагахьара журналаш чакхдаьхад. Цига дакъа лоацаш хиннав 122 эзар саг. Кхы а дукхагIа кхетама балха гIулакхаш чакхдоах районе укх шера. Къаьстта дика тIаэц наха «Цхьана да халкъи партии», «ЦхьоагIонца ба вай низ», «Цхьаккха а вицвеннавац, цхьаккха а дицденнадац», «Со — Советски Союза гражданин ва» яха а кхыйола а сайренаш.

Сунженски района клубашка, культура цIеношка, библиотекашка, наха болх беча а уж бахача а моттигашка йийшай 600 совгIа лекцеши доклаlаши, 500 совгIа тематически сайренаши дагахьара журналаши чакхдаьхад. Керттерча даькъе цар темаш я «Нохч-ГIалгIайче — советски халкъий барттайнача дезале», «Советски патриотизми интернационализми», «Халкъий доттагIалца ба вай низ», «Фуд вайна болх бе а дахa а новкъарле ер», иштта кхыяраш. Укх тIеххьарча хана дуккха лекцеш еш наьна метталa. Галашкен оагIорахьарча юрташка дына духьаларча, Iилман, медицински, общественно - политически дешашта каст-каста лекцеш ешаш, къамаьлаш деш ба нн. Чаниев, Чапанов, Костоев, Черкиев, райцентре — судахо Сайдулаев, лор Ферзаули, кхыбараш.

Наха интернациональни кхетам балара, халкъий доттагIал чIоагIдара гIо ду культура цIеной, агитбригадай художественни самодеятельноста концерташа, къахьегамей культуран цIейш чакхдахаро. Сунженски, Назрановски, Ачхой-Мартановски, Малгобекски районашкара культура учрежденей коллективаш каст-каста хул вIаши хьоашалгIа яхе творчески отчеташ луш. Цар дIа-хьа ухаш айхха доттагIлен бувзамаш леладу Къилбаседа-ХIирий, Черсий-Балкхарой, Дагестана районашца.

Наха интернациональни кхетам баларах беркат довл. Цунна тешал ду дуккхача районашка тайп-тайпарча къамех бола нах цхьан дезале вIашагIкхеташ йола моттигаш тIехьтIехьагIа дукхагIа хиларо. Масала Сунженски районера Хамхоев, Хашагульгов, Яхьяев, Балаев, Хашиев эрсийи украинцаши кхийла ба. ХIаьта эрсий Сахарови Сапрыкини — цаI гIалгIаи шоллагIвар нохчои йоалаяь ба.

Районашка, юрташка культурно-кхетама болх тоабара новкъостал ду республика театрий, филармоне, музея коллективаша. Юрташкарча культура учрежденешта дика шефски новкъостал дарах СССР культура министерства, культуран юртбоахамей болхлой профсоюзий Центральни Комитетий дипломаш деннад Лермонтова цIерагIча театран краеведчески музейнен.

Вай республика хьалашка лоархIаме моттиг дIалоац дына духьаларча атеистически балхо. Из лерттIа вIаштIехьбаьккхача, дIаяхача замах юхедисача зенна гIулакхашца лира къовсам лоаттабеча цу балха дика толамаш а доах.

Масала, Сунженски районе районни культура ЦIагIа халкъа университета законаш довзийтара факультето болх бу шоллагIа шу да. Цунна кулгалдеш ва халкъа судья нов. Сайдулаев. Факультета занятешка наха бокъонца дIадовзийт Советски законаш, социалистически вахара бокъонаш. Из бахьан долаш районе белгала кIезигденнад харцахьа гIулакхаш леладелга, общественни вахара бокъонаш телхаелга.

Наха советски бокъонаш йовзийтарца цхьана дына духьалара болх а лелабу халкъа университета правови факультето. Из болх дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш бусалба а кераста а ды лелабеш хинна 23 саг дынахи цунна кулгалдерехи дIахаьдаб. Иштта дIакъайлад Орджоникидзевски станицера ламазаш ду Покровски цIа.

Серноводскерча, Нестеровскерча клубашка, районни культура цIагIа толамца чакхйоах «Сердало боадоина духьала», «Саг, даьла, космос», «Дынах дола бакъдар», «Дын бераши», «Лаьтта хьадаларах» яха атеистически сайренаш.

Дукха болх чакхбоаккх культура учрежденей болхлоша пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера Ерригсоюзни социалистически яхье отташ тIайийца декхараш толамца кхоачашдара промышленноста а юртбоахама а къахьегамхой оарцагIбоахаш. Профсоюзни организацешна цхьана цар кийчду социалистически декхараш, карагIдаьначун итогаш ю, массанега дIайовзийт, балха хьалхле лелаераш буьц, культурно салоIалга Iалашду къахьегамхошта.

Е. МАКСИМЕНКО,
облсовпрофа инструктор.

ПРИМОРСКИ КРАЙ. Находка — дунен халкъашта юкъера йоккхагIа йола Гаьнарча Малхбоаленера порт.

Лоацачa юкъа йоккха хиннай город. Бердашкарен фордагарен хьадаьккхача лаьттан тIа хьалъяьй кIоарга причалаши форда вокзалаши йола лакхача механизаце порт. Укхаза хьачуух дунен итташ мехкашкара кемаш. Царна хини доагорен кхоачам бизза болаш ба, хIаьта эше кема а тоадергдв.

Укхаза сецача советски доазол дехьарча мехкийн кемаш тIа тIайотт машинаш, кIора, хьу, цемент, ялат, иштта кхыдола мухьаш. Находкаца торговии пассажирски бувзамаш долаш я Азе, Африка, Европа, Америка, Австрале порташ.

СУРТА ТIА: форда вокзала причал.

Ю. МУРАВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

СИБАРЕГIАРЧА ИНДУСТРИАЛЬНИ КОМПЛЕКСА ЦЕНТР

Братск — из гаьнарча СибарегIен тайгана юкъе улла керда город хинна ца Iеш, дунен тIа эггара йоккхагIйолча гидроэлектростанцеех цаI а я. Братск — дуккхача даькъе кхоанарча СибарегIен сибат гойташ йолча йоккхача индустриальни комплекса центр я.

Укх тIеххьарча шерашка промышленни гIирсаш хьаллара опыто тешал ду, промышленноста моллагIа дакъа ше цхьаьна а кхувлаш, кхыча доакъошца цхьана (комплексно) дегIакхувлар экономическа гIойленагIа хилара. Из эггара дикагIа хьахьокх укх тIеххьарча 18 шера МалхбоалехьарчаСибарегIа хьалъэттача Братски индустриальни комплексо.

ДоагIа Ангара юкъеккхьачара 20 эзар совгIа квадратни километр моттиг дIалоацаш йола из район лоархIаме я эггара хьалха Iалама рузкъаш цига дукха доахкаш хиларца. Ангара — энерги духьювла хьаст, целлюлоза хьаяра хиланза даргдоацача цIенагIа долча тезача хин Iам. Миллиардаш кубометраш хенаш даргдолаш йIаьхий хьунаш я цу районе. Къилбаседа-малхбузехьарча оагIорахьа доал СибарегIа эггара дукхагIа дола аьшка руда. Массе тайпара Iалама рузкъаш Iалаьмате дукха гулденна хиларо, дагайохийтар дуккха производстваш цхьан территоре тIа дегIайоалаяра идея.

1955 шу долалуча юххье Ангара йистте Братск яхача юрта гаьна йоацаш хьалъэттар гIишлонхой чаьтарий городилг. 12 шу даьннача гIолла тайге урагIъяхар цу хана дунен тIа эггара йоккхагIа хиннача Братски гидроэлектростанце плотина. Цун 18 агрегато хIара шера лаьрхIача 22,6 миллиард киловатт-сахьат СССР-е эггара дарегIа йолча электроэнерге йоахкх.

Братски ГЭС-ах дIакъаст электропередача 20 лини. Iалаьмате дукха энерги дIаккхет Бурятера дейз Омске кхаччалца ядача промышленни предприятешта гIулакх деча СибарегIен БIарччача энергетически системах. Цхьабакъда Братски ГЭС-а энергех эггара дукхагIа пайда эцар — Братски алюминиеви завод. Цун 40 гарггача объекто 160 гектар дIалоац. Из предприяти Уралерен Казахстанерен тIаккхуххьача бедаlца болх беш йоллашехьа а, сибирски аллюмине тонна 60 сома дарегIа я мехка малхбузехьарча районашка лоаладеча металлал. Бахьан? Братски ГЭС-а энерги боарам боацаш дарегIа хилар.

Братскера кхоалагIа гигант а хинна дIаэттар шера цхьа миллион тонн целлюлоза телаш проектни низ а болаш йола хьуи промышленни комплекс. Цу комплекса территори — 278 гектар. ПIоахален энергеи шоай къаьстта хьаст а болаш йолча йоккхача 10 предприятех латт из. 1975 шера шоллагIа аргIа болх бе йолаяларца комплексо целлюлозал совгIа хIара шера хьаергья 280 эзар тонн хIамаш юкъеехка картон, 200 эзар кубически метр фанера, 90 эзар тонн доакъара дрожжеш. 10 эзар тонн канифоль, автомобильнин кемаш дечеи промышленноста дахчах яь оатхалаш. Комплексана юкъейоагIа дунен тIа эггара йоккхагIйола шера 40 миллион квадратни метр дахчан-кагий Iоакъаш арахеца низ болаш йола завод. 1975 шерале комплексе болх беш хургба 300 гаргга професси йолаш бола нах.

Индустриальни комплексах Братски оал. Цхьабакъда города доазонел из араяьнна дукха ха я. «Братскогосстрой» яхача фирмо Братскера къилбаседа - малхбоаленгахьа 180 километр дIахо хьалъяьй хIара шера Кузбасса металлургашта дуккха аьшк доаллаш йола 15 миллион тонн гаргга аьшка концентрат телаш йола Коршуновски горно - обогатительни комбинат. Коршуниха яхача хи тIа IотIаотташ йолча лоама босешка хьалъэттай керда город — Железногорск. Цу комбинато а иштта Братски ГЭС-а энергеца болх бу.

Братскера 250 километр дIахо къилбаседенгахьа, Ангара Iолодача оагIорахьа, цу «Братскгэсстрой» коллективо хьалъеш латт керда энергетически гигант 4,3 миллион киловатт низ бола Усть-Илимски гидроэлектростанци. Хьалъеш латт хIанзле а 30 эзар гаргга нах бахаш йола керда город — Усть-Илимск. Братскера Усть-Илимске йоагIа массе тайпара гIишлой материалаш, электроэнерги, техника, конструкци.

Укх шера болх бе йолайолийтаргья Усть-Илимски ГЭС-а хьалхара кхо агрегат. Цунгара километр дIахо хьалъе йолаьй шера 500 эзар тонн целлюлоза тела низ бола керда целлюлозни завод. Из хьалъю СЭВ-а членаш долча мехкий социалистически экономически интеграце Комплексни программага хьежжа СССР-о, Польша, Болгаре, Венгре, Румыне, ГДР-о цхьана къа а хьегаш. Цхьайола оборудовани Франце яйтаргья завода.

Ишта я Братски индустриальни комплекса белгалонаш. Ше хьахиннача укх 18 шера 6 миллиард совгIача сома маьха продукци еннай цун предприятеша мехка халкъа боахама.

Мехка малхбоалехьарча районий хIамаш хьадеш дола низаш сихагIа дегIадоаладеча керттера а хинна дIаотташ я индустриальни комплексаш хьаяра принцип. Алхха цхьан Малхбоалехьарча СибарегIа болх беш Иркутски, Братски, Красноярски, Норильски а болх бе йолалургйолаш Саянски, Пол...рско-Енисейски а компле...

Александр ГУРЕВИЧ,
АПН корреспондент.

Братск.

Набережные челны (Татарски АССР). Автогигант хьалъяра эша дукхагIа дола мухьаш кердача Набережночелнински порте доагIа. 1974 шера порта коллектива хьалхашка декхар латт. КАМАЗ-а лаьрхIа Волганеи Каманеи тIагIолла хьаухаргдола 240 эзар тонн мухьаш тIаэца деза цар.

Е. ЛОГВИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

2000-гIча шерарча хьувкъама

Демографаша даьча лоархIамегIа, карара эзар шерале чакхйоалаш юрта боахамерча лаьттара йоала продукци цкъаи ахаззен дукхагIа эшаргья социалистически мехкашта. Эггара хьалхарча аргIанна ялатийна доагIаш да из. Ялат дукхагIа доахаргдола керттера никъ ба цуи хьувкъам лакхбар.

Укх шера апрель бутт бовш Берлине социалистически мехкий экспертий совещани хилар юрта боахама гIулакхa. Совещане йийцар Iилмахоша кийчъяь «2000 шерага кхаччалца СЭВ-а членаш долча мехкий юрта боахам дегIабара прогноз».

Из документ оттадеча юкъе доккха дакъа лаьцад дIаювча хIамай Еррнгсоюзни института (ВИР) Iилмахоша «2000 шерага кхаччалца ялата культурай генетикаи селекцеи методаш дегIаахара прогноз» кийчъярца.

Ленинграда юкъе, Исаакиевски майдан тIа я дIаювча хIамай Еррнгсоюзни институт (ВИР). ХIара дийнахьа дунен массе мIинтера бIаьш письмеш ух цига. ХIаьта иштта хIара дийнахьа фу чудоалла пакеташ юкъе доахка бIаьш бандеролаш дIаухийт цигара тайп-тайпарча мехкашка.

Юрта боахаме дIаювча хIамай фуи башха-дика коллекци — 200 эзар совгIа образец гулъяьй институте. Алхха цхьан кIин сорт 20 эзар совгIа да цига. Цхьа бахьан доацаш дац «Тайп-тайпарча экономически хьалашка юртбоахама культураштa селекци яра дунен тIа лаьттах тIайоалача хIамашта тохкамбарен царех пайда эцарен» проблема къоастаяра СЭВ-а членаш долча мехкий координационни центр ВИР хилар.

ВИР-а директоргара академикагара Дмитрий Данилович Брежневгара дийхар оаха института балхах а цун коллективо кхыча социалистически мехкий Iилмахошца цхьана леладеча гIулакхех а дувцилга. Укх тайпара дийцар академика Брежнева.

— Тха института коллекцеларда тIа хьадаьд моцагIе а дейз СССР паччахьалкхен доазонел ара а дaьина, Европа тайп-тайпарча мехкий доккхийча кхашка дIадувш леладеча кIин прогрессивни сорташ. Эрсий кIиво, дунен халкъашта юкъе сорташта тохкам беча хьувкъама лакхалген тайп-тайпарча хьалашка тардаларген диллача хьалхара моттиг а яьккха, дукха ший конкуренташ европейски кхашкара бIубенна арахкайсад.

Белгала фаьлгаца мара дувца ца хеза тайпа гурахьа дувча кIин сорташ хьадаьд цIи хезача селекционераша Лукъяненко Петреи Ремесло Василеи. Цхьабакъда лаьтташ леладераша керд-керда гIулакхаш дIадех селекционерашкара, цудухьа Iилмахой декхарийла ба дуккха шераш хьалхагIа хьувкъам лакхбелга Iалашде.

Оаха кийчъяьча «2000 шерага кхаччалца ялата культурай генетикаи селекцеи методаш дегIаахара прогноза» тIа белгалдоаккх, ялата культурай хIинзара сорташ аьттув дикагIа болаш долча хьалашка хьалкхедеш хила чIоагIа хьувкъаргдолаш х... Цхьабакъда кхашкарча хьувкъама юкъера боара хIанз хила безачунга дIаккхачанза ба. Цун бахьанаш да дуккхача сортех доахка цхьадола эйпаш — гурахьа дув ялаташ бирсача Iалама-климатически хьалашка шелала кхоачам болаш духьала отталуш ца хилар, цхьадола сорташ Iодувшаш, йокъала кхоачам болаш духьала ца отталуш хилар, интенсивно лаьтта леладеча хьалашка дукхагIдола сорташ кIезига дегIадоагIаш хилар, лазараши зуламдергаши атта латаш хилар. Уж кхоачамбоацараш дIадаха гIерташ болх беш я тха коллектив.

Цул совгIа, лаьтташ леладерашта чIоагIа эш хий дехкача кхашкеи йокъаяьча торфяникашкеи дIае мегаргйолча ялата культурай сорташ. Иштта хьаде деза интенсивно леладеча лаьтташка дIадувргдола фу — тешшаме лакха хьувкъам а хургболаш, технологически, кхачанна, доакъарийна дикагIа а хургдолаш.

Баьш хинна лаьтташ карадерзадаь 20 шу дизара хетаяь Алма-Ате хиннача торжественни заседане ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева керда Iалаьмате лоархIаме декхар оттадир тхона, советски Iилмахошта, хьалхашка — «СибарегIеннен Казахстанан гурахьа дувча кIин лакха хьувкъам тела сорташ а, хIаьта Украинана, Поволжьяна, мехка дуккхача кхыча районашта бIаьстан юхье дувча кIин сорташ а хьаде» аьнна.

Уж декхараш кхоачашдара дIахо эргайоахаш тоае еза генетикаи селекцеи методаш. Из проблема СЭВ-а членаш долча мехкашкарча шоай коллегашца къоастаю советски Iилмахоша. Цхьана баьча балхах хьахинна хIама да генетически тохкамий керттера лостамаш кийчдар. Цу лостамех цаI — локализаци яр. вешта аьлча ялата злакий лоархIамегIарча боахама пайданча белгалонашта тIахьожам лоаттабу генаши генай группаши белгалъяр. цу тайпара белгалонаш тIехьа тIадоагIача фуга ювлара закономерносташ Iомаяр.

Тайпашта юкъен фушта юкъеи бувзам ца хилара тIахьожам лоаттабара ларда тIа кийчъергья гаьнна хьалхагIа гибридизаци яьча ялата культурай, цу даькъе культурни сортийи эрий тIаювлача ялата злакийн чоалхазнеча тайпай а, гибридаш вIашагIа ца увши хьувкъам ца луши хилар дIададаккхара методаш.

Цу программа юкъера лоархIаме лостамаш да иштта ядранеи цитоплазманеи юкъера бувзами тIехьенгара тIехьенга дувлача хьалашкара цар лоархIами Iомабар а; ялатий злакашта селекци еча хана гетерозисах пайда дикагIа эцара наькъаш лахар (вешта аьлча шоайла гаргало йоацаш долча фуний тIехьенах низ болашагIен хьувкъам дукхагIа луши йола тIехье хьахилийтар), хьахинначоа анализ яра методика кийчъяри селекционни материал хьахаржари; ялата белока биосинтезаи ялатах боалла кхачани технологически пайда хьахьоккхача лоархIамегIарча аминокислоташтеи лоаттабеча генетически тIахьожама тохкамбар.

СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана оттаяьча планаш тIа иштта лаьрхIад селекце проблемаш къоастаяра къаьстта боккха генетически пайда луш йолча дIаювча хIамай коллекци вIашагIтохилга а. Цунца дувзаденна дIахо шера Iомаяза яргьяц электронно-вычислительни техника юкъе а йолаш комплексни тохкамашдара ларда тIа селекци яра керттера база хиларах тарра ялата культурай дунен коллекци.

Цу тайппара, шоана магарра, декхараш дукха а да, цхьа моллагIдола декхараш а дац. Бокъонца ха йиш йолаш дац, белгалбаьча хIара лостаме малагIа прогресс хургья. Цхьабакъда шеко йоацаш да, хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара — хьувкъам лакхбара — генетически тохкамий бIарччача наькъо йIаьхий материал лургхиларах.

Шаргия КАСУМОВА,
АПН корреспондент.

ЗАВОД БОЛХ БЕ ЙОЛАЕННАЙ

Укх шерарча хьувкъама хьалхарча аргIах продукци арахеца йолаеннай консервни завода сом чакхбоаха цех. Болх бе йолаепнача массехк дийнахьа дукха продукци кийчье вIаштIехьдаьннад цеха коллектива. ХIанзле а, чуйенна болх баэ бахьан долаш 220 тонн сом чакхбаьккхаб болхлоша.

Сомаши баьцадаараши кхачаш йола ха эггара бехтоккхамегIа я консервни завода. Заводе хьаккхьча хьувкъам дукха лоаттабе йиш йолаш хилац. Из сихха чакхбаккхара чIоагIа лоархIаче да ший хайнахьа цехаш кийчъяр.

Укх шера дика кийчъяь я, цIенача оборудованеца кердаяьккха а я сом чакхбоаха цех. Дукха моттиг дIа а лоацаш цехе лаьтта хинна колоннаш дIа а яьха продукцена юххьанцара кийчо еш йола фермаш оттаяьй. Цу гIулакхо дукха моттиг а мукъаьяккхай, лостам болашагIа а хилийтай цех. Кердача, диминисцентни сердалонас. Iотехача хозача плитка, кхыча кердадараша сийрдаяьккха а болхлой доггаьза долаш къахьегалургдолаш а я хIанз из цех. Цу гIулакхо, кхыча хIамашта нийсса, къахьегама овсарле лакхъю, арахеца продукци дикагIа хулийт.

Шин сменагIа вIаштIехьбаьккха лел цехера болх. Цехе къахьегаш 90 саг ва.

Цеха болх сезонни хилар бахьан долаш тха коллектив массаза а цхьан нахах латташ хилац. ХIара шера дукха керда болхлой хьаийбу балха. Цунца ювзаенна ший тайпара халонаш хул цехе. Дале а къаьнача, укхаза массаза къахьегаш болча болхлоша масал гойтарца а, юкъарча хьашташа, деррига а план кхоачашъяра тIадерзадаь хиларца, цхьанне деш дар кхычар дечох хьакъоастаде йиш ца хиларца сиха вIаши барт ув болхлой, де дезар дIа-хьа ца тетташ тIаккхаьччачо хьаду. ХIара болхлочун ший хьалаьца цхьа гIулакх хул: е продукташ йилар, е уж банкашка Iочуйохкар, е кхыдар. Цхьабакъда, из иштта дале а, конвейерах болх беш хиларах а болхлой шоай балха моттигашкара дIа-хьа а бувлаш вIаши новкъосталаш а ду, — яхаш дуац цеха начальникха Кешелева Ольга Михайловнас.

Доккхий социалистически декхараш тIа а ийца къахьегаш я цеха коллектив укх шера. Продукци дукха а тIехдикэ а арахеца лерхI цо. Уж декхараш толамца кхоачашдергхилар гучадаьлар бола дIаболабаьча хьалхарча деношке дейз. Хийша дIадодаш да нарсаш яша йохкари гуржий боалех компоташ елген. Дийнахьи-буси 50 эзар условни банка продукци арахец цеха коллективо. Из продукци дIакхоаз вай мехка тайп-тайпарча районашка, цу даькъе вай мехка Къилбаседе а.

ТIайийца декхараш дикагIа кхоачашдара чIоагIа новкъостал ду яьржа лелача социалистически яхьо. Цехаштеи сменаштеи юкъе хиина ца Iеш къаьст-къаьстача болхлошта юкъе а чIоагIа яьржа я социалистически яхь. Цехе, эггара дикагIа гургдолча хьалтеха доалл «МалагIа ва хьалхаваьннав» яха стенд. ХIара дийнахьа дIаязду цу тIа яхье даьха толамаш, котбаьнарий цIераш. Дика къахьегаш ба укхаза болхлой Синякина Мария, Исмаилова Хьава, Гайтамирова Асма, иштта кхыбараш а.

Укх шера 8450 эзар условни банка продукци арахеца лерхIаш я цеха коллектив. Из соахка арахийцачул 900 эзар условни банка дукхагIа я.

Л. АУШЕВА.

ХЬАЛХА ЛАТТА КОЛЛЕКТИВ

Укх нийслагIча пятилетка диълагIча, къоастамбеча шера шоаш тIайийца социалистически декхараши шера плани ханал хьалха кхоачашъяра еррига шоай торонаш оарцагIа а яьха хьинаре къахьегаш ба Грознерча «Красный молот» завода болхлой. Шерра социалистически яхь йоаржаяьй цехий, участкай, бригадай коллективаша.

Завода цехашта юкъе хьалххе лелаеш хьайоагIа болата оатхалаш арахецаш йола Гафт Лазарь Абрамовича кулгалдеча цеха коллектив.

Цу коллективо къахьегама вахте а этта, СССР Лакхехьарча Совете хула хоржамаш тIакхоачаш ди хьалха кхоачашйир продукци арахецара ах шера план. ХIаьта планал совгIа цар арахийцай 500 тонн болата оатхалаш.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта белгалъяьнна къахьегаш ч Гарип Николай Федоровича, Чеботарева Натальи Филипповнас кулгалдеча шин участка коллективаш. Цар арахецаш йола продукци тIехдика я. Вай ювцача, болата оатхалаш арахецача цеха коллективе къаьстта дика болх беш ба Венокуров, Бородаев, Берников, Морозов, кхыбараш. Шоай смени нормаш царех хIаране кхоачашъю 150—160 процент.

— КПСС Центральни Комитето партегеи советски хелкъагеи даьча Кхайкарала доагIача тайпара жоп а луш, кхы а дикагIа къахьега дош деннад тха коллективо, — йоах цеха начальника Гафт Лазарь Абрамовича.

О. ШАДИЕВ.

АХ БIАЬ ШЕРА БАЬЧЧА ЦIЕРАЦА

12 июле 50 шу дуз РКСМ VI съезда решенегIа комсомола сийлахь-воккхача баьчча Владимир Ильича цIи лелаю, комсомолз байракхa тIа Ленина цIи лепа. Съезда делегаташ берригача комсомольцашка, берригача болхлойн ахархойн кагирхошка кхайкар Ленина гIулакхa тешамe хилара дув буэча манифестаця.

Хозача деша духьа, ерригача цIерaнита юкъера дикагIйола цIи лелае ловш хилар духьa доцаш, кхелха сийлахь-воккха саг лоархIаш дагавохар духьа хиппа ца Iеш тIаийцаз оаха ер решени.— аьннад цу тIа. — А оаха тIаийцай из СССР-е дахача деррига халкъий берригa къахьегаш бола кагирхой шоай хьалхалаттача отрядаца — Кагирхой Коммунистически Союзаца цхьана ленински хьисапе баха, болх бе, къовсам лоаттабе, Ленина вайна дита васкеташ кхоачашде цхьа лоIамe чIоагIа хоадами хиайтара».

Комсомола вахаре хулача укх юбилея къаьстта бола боккха лоархIам белгал а боаккхаш, ВЛКСМ ЦК Бюро «Комсомолах В. И. Ленина цIи тилла 50 шу дизара еча кийчох» болча лаьрххIача сопам тIа берригa кагий нахa мехкарийи тIахьийхар КПСС XXIV съезда исторически решенеш кхоачашъяра шоай берригa низ оарцагIбаккхара, комсомолах В. И. Ленина цIи тилла 50 шу дизара ма боагтIара накъабахара.

«ХIара вIамсаган йолан ленинец яхача цIерал дезагIа хIама дац, Ленина тIехьа хиларал, ленински васкеташ кхоачашдара тIехьа ше кхоца веш къовсам лоаттабарал дезагIа, беркатегIа хIама дац. — аьнна белгалдаьккхад цу сопам тIа. — В. И. Ленина вахарцарен балхацарен хьокхам а эпаш кагирхошта кхетам балар, Ленина маяххара ваха, болх бе, деша, къовсам лоаттабе Iомабар ВЛКСМ историе ерригача ханашка комсомольски организацей балха керттерчарех цхьа лостам ба».

«Кагирхой союзи коммунизме баха безам бола берригa кагирхойн коммунизме баха ховргдолаш Iомале» яха В. И. Ленина РКСМ III-съезде аьнна дешаш массаза а дагалатт кагийча нахаи мехкараштен.

«Коммунизме даха Iомалe» яхача В. И. Ленина цу дешашка вIашагIтехад кагирхошта коммунистически кхетам балара теоре чулоацама эггара кIоаргагIа дола маIан. ХIара кердача ноахала кора а яьй, кора а йоагIа цу дешашка шийн балха хьадда йола программа.

Революце къовсамхой, 20-ча шерий къонача ноахала коммунизме яха Iомаяла йийзар чурчез дунен халкъашта юкъерчаи къаьстта моалханерча хьалашка, мохк бехача, моцал эттача, бIаьшерашка тIехьаюсаш хьаенача Россе хьалашка.

Цу хана Нохч-ГIалгIайчел комсомольций эшае йийзар кулакаша еш йола агакаш, царца къяла къовсам лоаттабе бийзар. Комсомольцаша дуккхача юрташка вIашагIъехкар къаьсттача гIулакха долча доскъой отрядаши группаши (ЧОН-а отрядаш). Уж каст-каста ниислора казарменни хьал тIа хила езаш, цар продналог хьагулъе езар, даькъаш тоаде, тIийнаш техка дезар, кхыдараш де дезар.

Коммунистически парте хьалхлел а лелаеш болхлошца, ахархошца, берригача советски дуккхача къамех болча кагирхошца цхьана комсомоло къовсам лоаттабир социализм хьалъяра ленински план кхоачашъяра тIехь. Комсомольцашен кагирхошен юхаметтаоттабора тIемо бохабаь халкъа боахам, дакъа лоацар мехка индустриализации юрта боахама коллективизацин еча юкъе.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабалале хьалха хиннача пятилеткашка, берригача мехка керда заводаш, фабрикаш, электростанцеш, машинаькъаш дохкача хана эггара халагIйола гIишлош хьалъеча нах бахийтар комсомоло. Духхьал хьалхарча пятилетке ишттa йола гIишлош еча 350 эзар совгIа комсомолец вахийтар.

Ударни гIишлош еча кагирхой оарцагIбоахилга Ленински комсомола геттара дика традици а хинна дIаэттар. Комсомольски путевкаех вахa керда гIишлош еш хилар 3 миллион зIамсаги йоIи. Халкъо цунах къонахчала наькъаш аьнка тилла а йоагIаш цIи тиллар. Комсомольск, ДнепроГЭС, Братск, Сумгаит, Мирный, Рудный санна йола бIаьш предприятеш, городаш кагирхой кулгаша хьалъеш вай вахаре чIоагIденна дIаэттар «Ударни комсомольски», «Комсомольски путевка», «Комсомольско-кагирхой бригада» яха дешаш.

СССР-е ударни гIишлош хьалъелга кагирхой гIулакх а хинна дIаэттад. Из Ленински комсомола балха керттерчарех цхьа лостам ба.

Комсомольцашен кагирхошен доккха дакъа лоац мехка йоккхий гIишлош Кам-АЗ, Приморски ГРЭС, Байкало-Амурски магистраль, Лебединскин михайловскин горно-обогатительни комбинаташ хьалъеча, Тюменера мехкдаьттеи гази йоаккхача, кхычахьа.

Нохч-ГIалгIайчен кагийча нахеи мехкарашеи ма доаггIара белгалдоаккх комсомола ах бIаь шера юбилей. Шоай творчески инициатива гуча а йоахаш, майрра керда гIулакхаш а деш, цар йоккха овсарле йолаш къахьег.

30 эзар совгIа волча кагирхочо ханал хьалха кхоачашйир цхьоалагIча квартала план, 2000 совгIа волча къонача производственника нийслагIча пятилетка 4 шера план кхоачашъяьй.

Республике шерра баьржаб «Пятилеткана къонабарий хьинар, къахьегам, говзал, лехараш» яха патриотически болам. Цунца юкъе дакъалоацаш хIанз 40 эзар совгIа саг ва.

Къоастамбеча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тIехьа тIагIертта къовсам лоаттабеш я производства тайп-тайпарча участкашка болх беш йола 520 комсомольско-кагирхой коллектив. Царех 12 юбилейни пятилетка чотах болх беш я.

Комсомола XVII съезде парте боккха мах бир ВЛКСМ балха, из чIоагIа тийшар комсомол тIехьа тIайоагIача хана парте денал дола резерв а керда общество хьалъеча, хьатIакхувча тIехьенна коммунистически кхетам луча бокъонца йола гIонча а хургхиларах.

«Даьхе, парти теш къонача поахалах, хIаьта вахаро а хьахьекхад моллагIа гIулакх тийша а тийша, майрра цунна тIадилла мегаргхилар!» аьнна белгалдаьккхар новкъоста Л. И. Брежнева цу съезде ше къамаьл деш.

Съезде дийцар кагирхой коммунистически мировоззрени хьахулийташ, царга революционни теори кIоаргга Iомайиташ, общественни дегIаахара закономерносташ йовзийташ мехка комсомольски организацеша баьча боккхача балхах.

Вай республика промышленни предприятешка, гIишлош еча, колхозашка, совхозашка болх беш я комсомольски политически дешара 410 кружоки семинари. 12 эзар комсомолецa кагирхой деша а болаш. Укх шера юкъарча дешара, политически экономически образоване ерригача формашка дешаш хиннаи болх беш вола 72 эзар кагирхо. «Ленински зачет», «КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъеш» яхача дешара формашка дакъа лаьцад 130 эзар комсомольцо. Цо йиш хилийтар марксистско-ленински коммунизм хьалъяра теори, парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяра практически балхаца айхха юза.

М. ХОЛОХОЕВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

ДОЯРКАЙ ЧЕМПИОНАТ

Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхозе машинашца доахан деттача мастерий V республиканскии дешархой - дояркай I республиканскии конкурс хилар.

IуйрийнA колхоза № 2 йолча шурий ферме баьхкар Грозненски, Сунженски, Шелковской, республика кхыча районашкара дояркаш. Царца бар юрташкарча школашкара дешархой-дояркаш а.

ПхелагIча конкурсе дакъа лоацаш хиннарех республика чемпион хилар XX партсъезда цIерагIча колхоза доярка Саламова Хайрат, шоллагIа призовой моттиг яьккхар цу колхозерча доярка Дзагиева Нурбика, кхоалагIа моттиг —Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза доярка Альмурзаева ТIауса.

Дешархой - дояркай I конкурса чемпиона лента кач эллар Нестеровски юкъерча школа дешархочоа Амриева Амината. ШоллагIен кхоалагIен моттигаш йийкъар Грозненски района Петропавловски юкъерча школа дешархочо Пятак Татьянаси Гудермесски района Комсомольски юкъерча школа дешархочо Сунгурова Найбанеи.

СУРТАШ ТIА: (хьалхарчун тIа аьрдехьара аьттехьа): I конкурсе котбаьнна дешархой-дояркаш Т. Пятак, А. Амриева, Н. Сунгурова, (шоллагIчун тIа) V конкурса чемпионка Х. Саламова кубок каралаьца латт.

В. Елизарова тексти сурти.

КЪОНАЧАР КОЛЛЕКТИВ

XIX партсъезда цIерагIча колхоза пхелагIча тракторни комсомольско-кагирхой бригаде цкъа ниийсделча, оаха бригадирага Борис Михайлович Бруневга хаьттар: «Дуккхача хана денз гуш хIана вац бригада комсорг Владимир Полянский?»

Шолжа гаьнарча дукъа оагIонгахьа кулг дIахьекха, «Полянске хIанз шийн бригада я. Из а я комсомольско-кагирхой бригада, — аьлар цо. — Са дикагIа мел бола кагий нах шийгахьа баьхаб цо».

Колхоза партийни организаце секретара Орин Николай Петровича дийцар тхона доакъар кийчдеш йола 4 бригада вIашагIйолларах а, из хиланза яргйоацаш хиларах а. Гаьна ядача колхоза №№ 1, 2, 3. йолча шурий-товарни фермашта хьалха доакъар лоаттадеш хиннад кхашка балхаш деча бригадаша. ХIаьта цу гIулакха керттерча даькъе ялата культураш дIаювш хиннай цар. Ялат дика кхедара чIоагIа йоакхо еш хиннача цу бригадаша кIезига теркам тIаухийташ хиннаб мошен гIожен доакъар даккхара. Цул совгIа хIара ферме кIезига яр техника. Из бахьан долаш фермашта юхе гIолла ремонт еш йола мастерской яцар, техникана лерттIа ремонт е йиш хилацар, цо торо хилийтацар эшаш моттиг эттача цхьан фермера вокх ферме техника сихха дIахьа хьожае.

Ишттa хьахилар из бригада. ХIаьта комсомольско-кагирхой бригада хьаяр дика гIулакх долга хьахьекхадар Б. М. Брунова бригада балха, гIулакхаша а.

Кердача бригадана кулгалде хьинар дола зIамсаг В. Полянский оттаве раьза хилар колхоза правлени а партком а.

Керда хьахинна из бригада болх беш йолча тхо дахача, цига ниийсваланзар тхона Полянский. Бригада учетчицас Шипиловас дийцар тхона хIанз бригадира дукха болх ба, яхаш. Гургйолча хьалтеха йоахкар бригада членийн цун совета членийн списокаш, «Комсомольский прожектор». Холуш дар доллача хIаман тIехь гIулакх вIаштIехьа хилар, чIоагIа дисциплина хилар.

Бригадерча кагийча наха балхах мукъаболча хана шоаш тоаю шоай кхай тIара стан, дика сидаIа йиш хургйола хIама де гIерт.

ХIанз бригадас болх бу доакъар кийчдеш. Таханалца шийна тIачIоагIдаь лаьтта дац бригада. КасттагIашха цунга дIалургдолаш да 1500 гектар лаьтта.

Къона механизатораш хIанз фермашка доакъар тIаккхухьаш ба. Цар теркам тIабохийташ доакъар ниiйса дIадахийтара, хIана аьлча шура дуккхагIа яккхарга хьежжа хургда цар алапена тIаккхеташ дар. Цудухьа уж хьож доахана дIалуш дола доакъар зехьа ца дойтара.

СменагIа йоагIа заданеш дика кхоачашъю бригадас, хьинаре болх беш ба кагий нах. Дерригa шоай толамаш хетаду цар комсомоло В. И. Ленина цIи лелаю 50 шу дизара денна.

А. СИНЧИНОВ,
ВЛКСМ Сунженски райкома хьалхара секретарь.

КОМСОМОЛА ВЕТЕРАНА ДУВЦ

1920 шера комсомола ГIалгIай обкомо со декхарийла вир тха районе комсомольски ячейкаш вIашагIтоха. Цу хана районе комсомольски меттел партийни а организацеш яцар тха района юрташка. Йоккхачен Юкъерчен Ачалкхенашкарча партячейкашкара дIаийккхача. ХIаьта тха район (цу хана хIанзарча МагIалбика районах Пседахски район оалар) эггара юстара а Iаьдала областной органий бувзам кIезига дIакхоачаш а яр. Цо а хIаьта гоннахьа листа хьу хиларо а Советий Iаьдала моастагIашка — черсий аьлашха болча нахага, казакий белогвардейцашка, нохчийи гIалгIайи бандиташка йиш хилийтар шоашта хьулабала моттиг районе лаха. Царца новкъостал дора кулакаша, моллаша, цу хана хиннача мутаIалмаша, ГерзагIа кийчбенна уж бандиташ ца кхераш юрта юкъе гIолла делаш моттигаш ниийслора.

Иштачa халача, кхерамерча хьале, моцал эттача хана комсомольски ячейкаш яхка йийзар юрташка.

Комсомоле кагирхой бовлара чIоагIа духьале йора моллаша, Iаьдала духьаларча кхыча элементаша, хIаьта бандиташа тхона кIийленаш йора, довнаш дора. Тхо, комсомольцаш даьлах даьнна гоавараш да, аькх уха нах ба яхаш хабараш арадоахар цар. Цу хана баьде хиннача, дынах тешача наха бакъдора цар тхоах аьппар.

Бакъда кхерабенна юхабаргболаш бацар комсомольцаш. Цар майра, денал долаш къовсам лоаттабора классови моастагIашта духьал. 1922 шера района ерригача юрташка вIашагIтеха яьлар комсомольски ячейкаш.

Доккхий а бехктокхаме а декхараш кхоачашде дезаш бар цу ханара комсомольцаш. Вахара пхьаккха а дакъа лацар уж ца кхоачаш. Наггахьа саг мара дийша воацача цу хана школаш еча, дешар доаржадеча, ликбезаш еккача, хий доацача цу районе водопроводаш йоххача, хьайраш еча, къахьегамхошта лаьтта дIадекъача, бахача наха налог тохача, из хьайоаккхача, кхычахьа кхоачар уж.

Къаьстта ира а къиза а бар бандиташ лувцаши кулакаш дIабоахаши лоаттабаь къовсам. Цу къовсаме денале дакъа лаьцар комсомольцаша, къонача активисташа. Хийлане шийна са юдиллар цу къовсаме.

Къаьстта дукха къахьега дийзар тха колхозаш вIашагIтохача хана. Моллашен кулакашен ло мел дар дувцар колхозех лаьца, колхозе ма гIо яхаш «хьехамаш» дора цар ахархошта.

Тхона массаза а холора парте тхоай еш йола йоакхо. Классови къовсам оаха дIаболабаьча юххье — 1920 — 1921 шерашка, цу мецача, биркъеча хана В. И. Ленин керте латтача Советски правительства тхона яйтар хьажкIаш, кIада, сапа, цIилеторгаш, кхыйола продукташ, товараш.

Комсомоло В. И. Ленина цIи лелаю 50 шу дузача укх дийнахь са цIи яккха безам ба 20 шерашка сайца хиннача новкъостий. Уж ба Энгиноев Боло, Додов Хьадие, Билтоев Хьадис, Алироев Iуна, Батыжев Махьмад, Мержоев Iийса, Боков Хизар, Коригов Хьажбикар, Яндиев Увойс, Хамхоев Товсолта, Мизгиев Исраил, Точиев Ахьмад, кхыбараш.

Ах бIаь шу дIадаьннад цу хана денз. Дуккха дика хувцамаш хиннад. Бакъда хIанз а долаш да вай вахаре къаьначa замах юхедиса волараш — ды лелабар, урдув даккхар, дукха истий кхувлар, националистически уйла йола гIулакхаш леладар, кхыдараш. Парте обкома X пленума решенеша маяххара царна духьал къовсам лоаттабе беза хIанзарча комсомольцашен кагирхошен.

А. АЛЕРОЕВ,
персональни пенсионер.

ОАМАЛЦА ЕЗАЙОЛИЙТАШ

ВIашв гаьна волча шин сагага къамаьл мишта дулу ше школе дешаягIача хана а хагIерташ яр Комарова Вера. Цо тамаш йора из де йиш хилараx. ХIама доваара тIера йолка йиIиго къаьстта дукхагIа уйла тIайохийташ Iомадора физика.

Грознера № 13 йола школа йистеяьккхача Вера кхы дукха уйла а ца еш сихагIа тIаккхача гIертар шийна дагалатта тамаше говзал йовзара. Ишттa Грознерча городашта юкъерча телефонни станце болх бе йолаелар из.

Безаме тIаийцар станце коллективо къона йоI. Боча хьожар цунга дукххача шерашка болх баь, опыт йола болхлой. ХIаьта хьалхарча деношке а ше езаялайтар цо царна шийдикача оамалца, шийга де аьннар дизза кхоачашде гIерташ хиларца, болх дукха безарца. Сиха датаръелар Вера шийкердача балха.

Шийболх кIоаргагIа ме бовз, Верас кхетадора школе Iомадаь физика балха тIа кхоачамбоацаш хилар. Балха тIара а яьнна бувзама говзал Iомае яха лацар цунна. «Лохачоа дезар корадоагIа» яхаш да. Ишттa лехар Верас а шийна еза дешара заведени. Бувзама техникуме заочно деша яхар из.

Атта дацар болх а беш деша. ХIаьта къонало а дIадехар шийна доагIар: сакъердам, самукъа йолаш йоакхха ха а. Из дита дийзар Верай цхьадолча даькъе. Ше де лаьрхIар юкъагIдутаргдоацача йоIо цIенхаштта Iомадора техникума программагIа доагIар. Курсера курсе йоалар из геттара дика дешаш. Шийна хьехаш бола преподавателаш чIоагIа гIадбугар цо шийн знанешца. «Тха стационаре болча студенташа а ишттa дешаре фу хала дар». — оалар цунга цар.

Цу тайппара, геттара дика дешаш чакхъяьккхар Верас техникум. Ишттa хьахилар башха-дика специалист - электромеханик. ХIанз из станце йоккхагIйола электромеханик я.

Ишттa балха тIа а дешача а белгалъяьнна дегIайоагIа, шийн новкъосташта гIо де массаза а кийча йола йоI шоай секретаралла хержар станце комсомольцаша. ГIалат а бовланзар. Цо кулгал деш йола комсомольски организаци хIанз город Грозне Ленински районе эггара дикагIа лоархIарех цаI я.

Станце комсомольцаштен кагирхоштен Верас кхетам тел адамий сийрда кхоаве — коммунизм гаргаозара шоаш ехо ца беш къахьегара уж тIабераабеш, Коммунистически парте хьалхашка уттаду декхараш кхоачашдара оарцагIбоахаш.

Цо хаддаза йоакхо ю комсомольций кагирхойн политически кхетам лакхбара. Дика чакхдаьккхар цар комсомольски политически дешара шу.

Шоай де дезарий программа а лерхIаш тIаийцар станце комсомольцашеи кагирхошеи ВЛКСМ XVII съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Леонид Ильич Брежнева даь къамаьл.

ХIаьта политически кхетам лакхбара а производственни болх дика бара а шийгара хьокхам тел Верас комсомольцаштен кагирхоштен. Дукха ба станце дика къона болхлой. Царех ба комсомолкаш гаьнарча бувзама электромеханик Смотрова Лида, телефонистка Мукуева Зоя, кхыбараш..

Комаровас массаза а тIехкхоачашду ше тIаийца социалистически декхар. хаддаза лакхбу шийн политически боарам. Цо йистеяьккхай сайрийнара марксизма - ленинизма университет.

— Саго сагах ала йиш йола цхьаккха а дикадар кходе, йиш йоаца йоI я тха Вера.— аьлар цох станце начальника Шведова Мария Лаврентьевнас. — Из са йоккха гIонча я. цунна дика хов шийн низ кхобергбоацаш къахьегара сага дог ураоттаде. Цуп багара доагIа дош саго дIаэцаргдолаш хул.

Ишттa дика ювц из станце месткома председатель йолча Машталир Феня Айкоповнас а.

Духхьал цу станце балха яхарах хьахиннаяц Верай дика оамалаш, кIоарга сакхетам. тIехьа ца юсаш заманца гIа боахаш яха цун бола безам. Бера хана дена цунна из дика хьехам баьб даси нанаси. Цун да Сергей Тимофеевич Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа дакъа лаьца а, цига човнаш яь а ва. Цо болх бу Грознерча маькх еча комбинате. Ишттa цига болх беш я коммунистически къахьегама ударник йола Верай нана Нина Николаевна а.

ХIаьта Верай воша комсомолец Сергей хIанз Советски Эскаре гIулакх деш, командираша чIоагIа дика лоархIаш ва.

Ишттачa дикача дезале хьалкхийнай Вера.

Из коммунистически къахьегама ударник я.

Сийлахь - воккхача баьчча Владимир Ильич Ленина цIи комсомоло лелаю 50 шу дизара дезача денна доккхий къахьегама совгIаташ ийца накъайхай Вера.

Ю. ЧАХКИЕВ.

СУРТА ТIА: Комарова Вера.

Дицлургдоаца денош

Комсомола XVII съездо дег чу йоссаяь уйлаш дIаювца хала да. Дош дика корадоагIа саг эш цу гIулакха. ХIаьта а ховчох ца дийцача Iелац.

XIV областной комсомольски конференце со хержар ВЛКСМ XVII съезда делегаталла. Кер тохабалийтар са цу боккхача кхао. Шоай дикал ваь йоккхача форуме вахийтал сайх новкъостaша беннача тешама мах баь варгвац со. ЧIоагIа ловцаш доахар сона ниiйсархоша.

Цу ханна тха коллективо тIаийцар бетта йоагIа план комсомола съезд хьаелла ди тIаккхоачаш йистеяккха декхар. Москвера цIавеча хайра сона тхоай кагийча наха бетта йоагIа план 290 процент кхоачашъяьлга, шоаш денна дош сийленца цар кхоачашдаьлга. Из дар эггара дезагIдола совгIат.

Москва. Вай Даьхен дог. КхоалагIа ниiйсвеннав со вай столице. ГIаддахача дего кер тохабалийтар. Къаьстта безаме дар тхона москвичаш накъабаххар. Дезача денна кийчъелча санна яр город: массанахьа цIе байракхаш, транспаранташ. Цар тIа яздаьд: «Моаршал да ВЛКСМ XVII съезда делегаташка!» «Даькъала хийла Ленински комсомол!» и. кх.

Москве, вокзале митинг хилар. Цига ВЛКСМ ЦК вихалаша тхога моаршал хоатташ къамаьлаш дир. Безаме тIаэцарах баркал оалаш къамаьл дир тха делегацена керте латтача Т. У. Махмудхаджиевас.

Цу дийнахьа тхо хилар Звездни городоке, космонавташца вIашагIкхийтар. Дунен тIа эггара хьалхарча космонавта Юрий Александрович Гагарина дегIача памятника хьалхашка аизаш дехкар съезда делегаташа. Йицлургйоаца уйлаш чуйоссайир тхона Звездни городоке хиларо, доккхал дайтар вай Даьхен Iилмах, техниках, низах.

23 апрель. Из ди ялх орден лелаеча Ленински комсомола исторена юкъедахар.

Съездий Кремлевски дворец... Ди техача санна чIоагIа детт тIоараш, хьахоз «Сийле хийла Коммунистически парте!» «Сийле хийла Ленински комсомола!» яхаш хьекха цIогIарч. «Ура!» доал зала чу.

Ишттa тIаийцар КПСС ЦК Политбюро членаш, КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев съезда делегаташеи хьаьшашеи.

Съезд болх бе йолаелар. Хьачуяхь ВЛКСМ Цiе байракх. ДIадувцалургдац цу хана тха дег чу хиннар, кер тохабалар. Тхона ховра съезда оаз, тха оаз дерригача дунен тIарча берригача кагирхошта хозилга. Доаха са хозаргдолаш сатийна ладийгIар оаха КПСС Центральни Комитето съездага дайтача моаршалга, КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева съезде даьча къамаьлага.

Парте шийн резерв йолча комсомолах, кагирхоех еча йоакхонах дизза дар моаршал а къамаьл а. Уж де дезарий программа яр. Къаьстта дицлургдоацаш дег чу дийшар новкъоста Л. И. Брежнева аьнна е дешаш: «Даьхе, парти теш къонача ноахалах, хIаьта вахаро а хьахьекхад моллагIа гIулакх комсомолах тийша а тийша, майрра цунна тIадилла мегаргхилар!»

Съезде бIарга мел дайнари хьа мел хезари дийца варгвац. ХIаьта а цхьан-шин вIашагIкхетарах дувца безам ба. Лужникашка спорта Дворецe ниiйсвелар со. Цига тхо вIашагIкхийтта хилар советски спорта бовзаш болча мастерашца Турищеваца, Третьякаца, Старшиновца, Борзовца, Корбутаца, Поненченкоца, Лагутинца, ВЛКСМ XVII съезда делегаташ болча кхыча спорта мастерашца.

Дицлургдоацаш дег чу дижар турпалца пограничникаца Карацупаца, Советски Союза кхоза Турпал волча Покрышкица вIашагIкхетар.

Ишттa дицлургдоаца вIашагIкхетар хилар тха вай дикача артисташца Магомаев Муслимаца, Биешу Марияца, Кобзон Иосифаца.

Се мехкдаьттахо хиларах тарра, сона безаме дар СССР мехкдаьтта министраца Шашинца хинна къамаьл. ХIара делегатаца — мехкдаьттахочуьца къамаьл хилар цун. Сона чIоагIа безаме дар вай МагIалбике йовзаш цо даь къамаьл.

— Шоах, къоначарех тийша да МагIалбике кхоалагIа мехкдаьтта даккха доладар, — аьлар цо. — Мехкдаьтта долаш да. Из хьалдаккха деза. Оаха новкъостал дергда шоана».

Цу къамаьло кхы а чIоагIагIа къахьега безам болийт, Даьхе кхы а йаьхегIа хилара берригa низ дIабала дог оттийт.

Деза совгIат а хеташ хьанйицар оаха цуп бера СССР мехкдаьтта промышленноста Министерстван мехкдаьтта промышленноста болхлой профсоюза ЦК-аи Сийлен грамота.

Комсомола XVII съездо лотабаь комсомольций кагирхойн дега ала бовргбац.

М. ПЛИЕВ,
МагIалбика № 919 йолча буровой мастер, ВЛКСМ XVII съезда делегат.

Дукха ха йоацаш хиннача Ленински комсомола XVII съезде новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьло Даьхенна долча берката кхы а чIоагIа къахьега дог дийдаьд района кагирхой, дукхагIа дакъа лаца безам оттийтаб советски халкъо хIама кхоллаш беча балха юкъе.

Мехка кагирхошта хьалхашка эттад производство дикагIа вIаштIехьъяккхара, продукци дикагIа арахецара, рузкъан кхомбара керда, кхы а бехктокхаме дола декхараш. Съездо хьалхашка оттадаь уж декхараш раьза хинна тIаийцар района кагирхоша, уж кхоачашдара, шера план ханал хьалха чакхъяккхара тIехьа шерра социалистически яхь лоаттаю.

КЪАХЬЕГАМА ЭСТАФЕТА

Районе болх беш я 12 комсомольско-кагирхой коллектив. Царна юкъе къаьстта дика болх бу «Электроинструмент» завода, трикотажни фабрича, «Октябра 40 шу», «Назрановский» совхозий яраша. Цар районе эггара хьалха кхоачашйир цхьоалагIча квартала план. ХIаьта «Электроинструмент» завода районе хьалхарчарца кхоачашйир ах шера план. Цун коллективе болх беш ва 600 совгIа комсомолеци кагирхои. Царех 30 саг 1975 шера чотахи 85 саг укх шера йиъалагIча квартала чотахи болх беш ва. Уж ба комсомольцаш Аушев Хьажбикар, Оздоев МухIажар, Котиев Батыр, Кузенков Владимир, кхыбараш.

Заводе боккха теркам тIабохийт кагирхой социалистически яхь вIаштIехьъяккхара. Масала, комсомолка Экажева Лиза керте латтача кагирхой коллективо комсомола XVII съезда сийна 17 ударни вахта чакхъяьккхар. Цо съездага 23 апреле рапорт делар ше шоллагIча квартала план кхоачашъяь хиларах.

Къахьегама къона маякаш хьахиннай трикотажни фабрике а. Фабрика 40 къона болхло-кхалсаг ах шера план ханал хьалха кхоачаш а яь толамца къахьегаш а кхоалагIча квартале.

Дика толамаш даьха ВЛКСМ XVII съезда накъабахар района кхашкеи фермашкеи болх беш бола къона къахьегамхой. Дикача агротехнически боарамe чакхдаьхар бIаьстанара кхашкара балхаш. Къона коммунист Мисдауров керте латтача тракторни звенос норма 140—150 процент кхоачашъю.

Къоастамбеча шера задани йистеяккха гарга кхаьчай «Октябра 40 шу» яхача совхоза доярка комсомолка Даурбекова Зина. ЧIоагIа тешам белар цох къахьегамхой — СССР Лакхехьарча Совета депутаталла хержар. Дика толамаш даьха дояркаш дукха ба районе.

Кагирхошта боккха кхетам лу къахьегама ветеранаша балхаца коммунистически гIулакх хилийтара, къахьегам а шоаш хержа професси а езийтара, шоай йаьхий опыт дIайовзийт. Ишттa барех я «Назрановский» совхоза доярка Социалистически Къахьегама Турпал Барахоева Лемка, «Экажевский» совхоза коартолаш кхееча звенои звеньевой Социалистически Къахьегама Турпал Албогачиев АртагIа, кхы дукха бараш. Цар кагирхошта доккха новкъостал ду партеи правительстваси хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара.

Района комсомольцашеи кагирхошеи чIоагIа Iомаду ВЛКСМ XVII съезда документаш, съезда решенеш практически кхоачашъяра шоай низ оарцагIбоах.

12 июле 50 шу дуз комсомоло В. И. Ленина цIи лелаю. Цу юбилейна хетаяь мероприятеш яьй ВЛКСМ райкомо. «Ленина цIи лелаю 50 шу» яха районни Iилма-практически конференци яьй. Цига чIоагIа дийцар кагирхошта интернациональни кхетам балара дош.

Района юххьанцарча комсомольски организацешка Ленински комсомола хетаяь лекцеш йийшэй, беседаш яьй.

ВЛКСМ XVII съездо хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашде а цунца нийслагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча мадоаггIара дакъа лаца а дага ба района комсомольцаши кагирхойи.

И. ДОДОВ,
ВЛКСМ Назрановски райкома секретарь.

КОСМОНАВТИЙ ЗВЕЗДНИ ГОРОДОКЕРЧА МУЗЕЕ

(ЖУРНАЛИСТА БЛОКНОТА ТIАРА)

Москвера араяьнна журналисташ тIабола автобус голаеттача наькъа тIа гIолла сиха йола космонавтий Звездни городок йолчахьа. Дог хьест гонахьарча Iалама хозне. Наькъа шинна оагIорахьа — йоккха дихка, дакха хьу. Вай Даьхен столицера тхо арадаьнна цхьа сахьат доаллашехьа дIакхаьчар хьун юкъе уллача хозача моттиге — Звездни городоке. Цу хозача моттиге баха шоай аьттув баларах доккха ираз хеташ. дог гIоздаьнна бар журналисташ. Звездни городока воа наIарех чакх маваьллингехьа, бIарг тIаоттаргболчча лакха уратIдаха латт, дунен тIа эггара хьалха космос тахка вахача, дуне цец-амах даьккхача Советски Союза гражданина, космонавта Гагарни Юрена дегIа памятник. Цунна гаьна доаццаш хьалдаьд Iалаьмате хоза, цхьайттаза вIаштIара даь космонавташта лаьрхIа дола кхо цIа. Цул совгIа Звездни городоке я берий бешамаш-ялеш, школаш, тикаш, культурно-бытови помещенеш, кхыяраш Ю. Гагарина памятника гаьна йоацаш я космонавтий музей.

Дег тIара доагIача дIайхача дешацца моаршал хоатташ безаме тIаэц хьаьший-журналисташ музея экскурсовода Быковская Валентина Михайловнас. Цига хиннача берригача журналистий теркам, уйла тIаозаш къамаьл деш дIадоладир цо космонавтий музеях дола ший дувцар. Цига я кхо зал. Керттерча наькъе музей сенах латт аьлча космонавташта тийннача совгIатех, сувенирех латташ я, — аьлар цо. Укхаза да космонавташта ленна кхо эзар гаргга совгIати сувенири. Цхьан цIагIа да эггара хьалха дунен чу космос тахка вахача Ю. Гагарина тийнна совгIаташ. Цу чу дIачумаваьллингехьа бIарг тIаоттаргболчча хьалтеха доал конструктора С. П. Королева доккха портрет, хоза кийчдаь латт Ю. Гагарина оттадаь бюст, ишттa цига гуш да Гагарина ший даьцен наьнаен волаш даьккха доккха портрет.

1961 шера конструктора С. П. Королева Ю. Гагаринах лаьца доккхий алапашца даьд укх тайпара йоазув: «Юрий ва денал, къонахчал долаш, массадолча хIаман хьаькъалера зем баккха хоаш, бокъонца къахьегам безаш вола саг». Ишттa цига гуш да космосе вахалехьа даьккха Ю. Гагарина портрет. КПСС ЦК сопам а баь музее Iодехха долаш да вай мехка мел байнача космонавтий удостоверенеш, партийни билеташ. Общественни балха тIа хьинаре дакъа лацарах ВЛКСМ ЦК Сийлен книжка тIа Юре цIи яхьарах дола документ а духхьашха из космосе вахача хана кийчъяь значокаш а я музее.

— Дукха мехкаш дайзад дунен тIа эггара хьалха космосе вахача Ю. Гагарина, — йоах экскурсовода Валентина Михайловнас. 28 мехка хиннав из. Массанахьа а эггара бочагIа, хьамсара вола хьаша ваь тIаэцаш хиннав из. Музея витринашка, пен оагIонашка гуш да Инде, Польше, Чехословаке, Болгаре, Японе, Финлянде, Цейлоне, Кубе, кхыча мехкаша тийнна совгIаташ, сувенираш, цо космосе баьккха толам бувцаш тайп-тайпарча къамий меттала кепатеха арадийнна книжкаш. Летчик - космонавт Ю. Гагарин Советски Союза, Чехословаке, Болгаре, Вьетнама Турпал ва. Кхо бIаь совгIа-

ча города сийлен гражданин из хилар а белгалдаьккхар экскурсовода. Музея гуш да Саратов, Дядьков, Свищов, Бургас, Александрия, Калуга яхача а кхыча а городаша шоай сийлен гражданин хиларах Гагаринага тийнна городий дIоагIаш.

Музее цхьан пен оагIонца Iалаьмате хоза кийчдаь хьалтехад советски летчиккий-космонавтий портреташ. Царна кIалхарча витрине я космосе болхача хана цар шоацца йихьа хинна хIамаш. Царна лаллa дада Б. Волынов, А. Елисеев, Е. Хрунов, В. Шаталов космосе бахача хана цох лаьца ТАСС-а хоам тIабола «Правда», «Известия» - номераш. Шоай кемаша стыковка йича шийла тIехьагIа космос тахка баьхкачв ший новкъосташка космонавта В. Шаталова хьатта хиннад фуд керда нана лаьтта. Цигара кердадараш укх номераш тIа да хьона аьнпа шийга уж газеташ дIаделча чIоагIа цецвъьнна хиннав космонавт В. Шаталов. Шаккхе газета хьалхарча оагIонаш тIа цунна бIаргабайнаб космосе ше вахарах ТАСС-о беш бола хоам. Космосе хинна уж газеташ а чIоагIа боча хеташ дада музее. Ишттa боча а хеташ цига дадаш да Ю. Гагарин космосе водача хана цунна тIадийхха защитни дIайха барзкъаш, скафандр, кхыйола хIамаш.

Ши бIаь совгIа тайп-тайпара бос бола картинаш да космонавтий музее. Царех хIаранe ше-ший лоархIам ба. Царна юкъе гуш да космонавтий музеяна денна город Смоленска панорамни сурт, останкински башня макет, ВЛКСМ XVII съезда делегаташа яйта космически корабла модель, кхыяраш. Цига хьожаш барий

чIоагIа уйла тIайохийташ дийцар экскурсовода американски астронавта С. Бормана ше духхьашха музее венача хана вай космонавтий сийна музее Iодиллача сахьатах лаьца. Ший сесагаца Ф. Борманца из сахьат Iодилла цIабаха массехк шу даьлча шозлагIа а цига хьажа баьхкар уж шаккхе а. Цига шоаш Iодилла сахьати цунна кIала даь йоазуви бIаргадайча цу гIулакха чIоагIа раьза хиннача сесага Ф. Бормана ший пIелгах боалла гIоз Iо а билла чIоагIа баркал аьлар.

Доазол арахьарча мехкашка хиннача космонавташта кийчъяь стенд а я цига хьожаш болчар теркам чIоагIа тIаозаш. Уж хинна мехкаш, царна тийнна совгIаташ, даь йоазош довзийт стендо. СовгIаташта кIала даьча йоазоша хьахьокх вай космонавташ Америке, Скандинаве мехкашка, Бразиле, Инде, Гвинейски Республике, Югославе, кхычахьа хинна хилар а, уж чIоагIа безаш, хьамсара болаш массанахьа тIаэцаш хинна хилар а. Музее я байнача космонавташта хетаяь кхоъ траурни витрина. Цу витринашка да цар деррига документаш, портреташ.

Музеера Ю. Гагарина кабинет хоза кийчъяь латт. Цу чу да ши Королева, Циолковске портреташ, цо ше тIадувхадеш хинна барзкъаш. 26—27-ча марта яха ши число гуш а долаш цо хьадийлача бесса латт цун календарь. Из кхелхача 10 сахьати 31 минути яьнача хена соцадаьча тайпара болх ца беш латт сахьат.

Музее тIеххьарча зале гуш я духхьашха космос тахка Ю. Гагарин ваха «Восток» яхача кема макет. Кигах яьча хозача яьшка чу я хIара космонавтана дийнахьи буси луц болча кхача боарам хьахьокхаш йола паек. Цига я космонавтий бокъонца йола парашют, шлем. Космос тахка мел болхача космонавташа шоаш космосе бахалехьа хьалхагIа цига а баьхке дув буъ, яхаш дувц экскурсовода.

Музее хьежачул тIехьагIа космосах лаьца дола кино хьекхар журналисташта.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: «Даьхе бахьан тIом беш бар уж» яхача М. Шолохова повестах оттадеш долча фильмана съемкаш яра балха цхьа момент. Керттера роль ловзаю В. Шукшина (кадрана юккъервар).

А. КОВТУНА сурт. ТАСС фотохроника.

ХОЗА ХИЛА ЛОВЧОА

Грозне хьалха дIаяхача хана а хIанз тIехьагIа а хьалъяьча эггара хозагIчарех цхьа здани я «хозала салон» чуяр аьлча харцхургдац. Эггара хозагIа я ала а мегаргда цох. Iаьржача кизгаца кхаьла да цун пенаш. Керта чеш хоза кийчдаьча кхалсага портреташ доахк улица оагIорахьарча пена тIа. Шозза вIаштIара яьча цу салона тхов тIа доккхийча, цIеча алапашца яздаь латт: «Салон красоты». УлицагIа дIа-юха мел водачун бIарг тIаозаш здания я из.

«ДIатIахьежача селлара хоза дола уж цIенош чура кхы а хозагIа хила деза-кх» аьнна хеталу, дIачуваха, цунга хьажа безам отт. Шийна хийттачох гIалат валац дIачуваьннар.

АргIа хьакхачарга хьежаш бараштa Iоховша кIаьда креслаш а долаш йоккха, сийрда залаш я шинна а этаже. Болх беш я перманентни (керта чеш тоадеши хьовзадеши), косметически (юхь хозъеш), бил дула, маникюри педикюри ю, когаши кортен була кабинеташ. Уж ерригаш а вай ханарча кердагIча оборудованеца кийчъяь я. Ерригача здане керда фо лоаттаду низ болча электровентиляце.

Зале аргIа хьаккарга хьежача кхалсага ше яггIача ховргда мукъа мастер вий — цун номера лампилг табло тIа лоталу тIаккха.

Къонача, нийсбеннача, ха яхача кхалнаьха керта чеш миштa нийсдаь хила деза хьахьоккхаш портреташ доахк хьалтеха. Кхалсаго юхь, кулгаш, когаш, керта чеш миштa хоза лоаттаде деза хьех мастераша.

Салона заведующе Саркисяни Михаил Акоповича яхачох Къилбаседа Кавказе ше санна кхы йоаца а укх тайпара эггара хьалхара а кхалнаьха парикмахерски я из.

Цо маяххара Грозне бахача кхалнаха доккха совгIат да хозала салон. ХIаьта из кхы а хозагIа хетийт цу чу болх беча мастераша, цар эздийча, Iимерзача гIулакхаша. Шоаш болча енача кхалсага фу эш, малагIча тайпара дикагIа цунна тоам бергба, тIехьагIа юхая дог доагIаргдолаш из дIайохийтаргъя хьож уж.

Ерригa а ши бутт ха яц хозала салоно болх бу. Бакъда цу лоацача юкъа а хIара ди тIехьа дукхагIа хул цун болх.

— Эггара хьалхарча дийнахьа 250 сома маьха болх бир оаха, — йоах Михаил Акоповича. — ХIаьта шоллагIча дийнахьа — 350 сома маьха. ХIара депна итт тума тIаккхет ала-м валлац со, — йоах цо, бакъда дикка лакх-м лу боалаш бола пайда.

Ше хинначул хозагIа хиле арайоал тхо долча ена кхалсаг. «Хозала салон» яхача тхоай вывеска маIан лакха лоаттаду оаха.

Ю. ЮСУПОВ.

МУКЪА ХАСАЛАIАРА

Нохч - ГIалгIайченера эзараш къахьегамхой хул вай республикерчен цун доазол дехьарчен Iалама хозача моттигашка салоIаш.

Вацдалца бIаргхьежа дог доагIаш я Военно-Грузински новкъа гIолла водаш бIаргагу Iалама моттигаш. Цу маршрутагIа Тбилисе бахар Грознерча радиозавода болхлой. хIаьта Азербайджана столице хилар Анисимова цIерагIча завода мехкдаьтта чакхдоахараш а ТЭЦ-2 энергетикаш а.

Шоай мукъа деноша Черский-Балкхаройчен Баксански хьагIарга хьожаш дIадихьар «Красный молот» завода машинашъераша, Аргунерча аьшка-бетонни конструкцей завода болхлоша, кхычар.

Къилбаседа Кавказа курорташ йолча городашка хьожаш экскурсе хилар швейно-производственни объединене болхлой.

Укх шоаттен кIиранк деношка город Грознера дуккха къахьегамхой салаIа гIоргба вай республикерча Беной яхача турбазе, Сержень-Юрта, Джалка яхача хи тIа.

Я. БУБНЕНКО.

КЪАХЬЕГАМХОША ДИКА ТIАЭЦАШ

Укх деноша цIаакхаьчар массехк дийнахьа Ведана районе бахача наха концерташ увттадеш хинна Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай драмтеатра артисташ.

Цар концерташ оттадир районии культура ЦIагIа, Карл Маркса, Орджоникидзе, XIX-ча партсъезда цIерагIча колхозашка.

Массанахьа боккхача безамца тIаэцаш чакхдаьлар цар концерташ. Юртбоахама къахьегамхоша къаьстта боккха мах бора артистий Я. Зубайраева, З. Богаловай, М. Давлетмирзаева, ишттa кхыбарий профессиональни говзала.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АЗИ: КХОХКАМ КIАЬДБАРА ТIАБЕРЗАБАЬ НИКЪИ ПЕКИНСКИ ПРОВОКАТОРАШИ

Кхохкам кIаьдбара политика бокъонца бола боккха низ бакъбеш хиннача дунен халкъашта юкъерча событешна белгалбаьлар июнь. Дунен халкъашта юкъерча общественносто лархIа а йоагIаш из дIайолаяьраши чакхйоахараши лоархI Советски Союзахи кхыча социалистически мехкехи. Цу наькъа тIа керда исторически веха а хинна дIаоттаргда укх тIаххьарча шерашка советско-американски паччахьалкхенашта керте латтараш кхозлагIа вIашагIкхетар.

Цунца дувзаденна Азе. белггала аьлча Инде, общественносто къаьстта теркам тIабахийтар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева дукха ха йоацаш харжархошта хьалхашка даьча къамаьла арахьарча политически разделa. Азерча машара тIехьарчар Советски машара Программана ларрагIа карагIдулача хIамайн толамийн дог теша а деш яь анализ санна лоархI из къамаьл.

АПН корреспондентаца ше къамаьл деш, воккхача общественни деятела, индийски къаман конгресс яхача доал деча партегарча парламента депутата Алерит Нахата аьлар:

«СССР-ан Къулбехьен Азе мехкаштен юкъе цхьана леладеча гIулакхех даьннача доккхача берката хьакъехьара Л. И. Брежнева хьакхайкадаьр вай деношка Индостана ах гIайрен тIа белгалъяьннача. догдоахийлга хулийташ йолча перспективашта доагIаш да Европе а СССР-ан США-нен юкъерча гIулакхашка а дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбалара процесс хоалу уккхаза. Азе а. Духхьал Советски Союзага хьалхле йолаш дIайолаяьй тха йоккхачен сатийна йоачачен континенте машари кхерамзлен хилийтара процесс.

Толаме дегIаух СССР-ан Инденен юкъе цхьана леладу гIулакхаш. Уж дегIадоаладара боккхача лоархаме хилар 1971 шера августе машара, доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьа Инденен Советски Союзан юкъе даьча Договора кулгаш ядар а хIаьта ишттa соахка ноябрь бетта КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев визитаца Инде вар а.

Массалолча доакъошка, езайоккха промышленность, Iилма, квалифицированни кадраш кийчъяр, культура е образовани из яле а, Инденен Советски Союзан юкъе цхьана леладу гIулакхаш хаддаиза шерлуши Инда кхычарех тийша хIама доацаш хулга, неоколонналисташа цунна тIакхухьача низа из духьала лоаттaлунa чIоагIдара новкъостал дешн да. ВIаши гIойлейолча тайпара цхьана леладеча гIулакхий чIоагIача ларда тIа латта индийско-советски доттагIал Азерен дерригача дунен тIарен машар чIоагIбара юкъе дакъа лацар да.

Тахан Азе юкъарча кхерамален система юкъарча нийзацца хьае, Индийски океанах машара зона е, цу районера империалистически база дIаяккха гIерт Инди, Афганистан, Бангладеш, кхыйола азиатски паччахьалкхенаш. Уж низаш Советски Союзои кхыча социалистически паччахьалкхенашен хьаллоацаш хилар тоалам баргхилар бола боккха тешам ба».

Машар безаш йола Советски Союза политика Инде, Бангладешa, Афганистана, кхыча азиатски мехкий шерарча общественносто хьаллоацаши къоабалъеши я. Цу цхьан ханна цу мехкий халкъаша саьккхъухаш зув Китайна еш латта милитаризаци. Боацаш бола «къилбаседехьара кхерам» хьалха а тувсаш, пекински лидерашатIа-тIа дуккагIа гучайоахаш автономни шантаж лелаю Къулбехьени Къулба - Малхбоалени Азе паччахьалкхенашта уж маоистски политикана тIехьаяха гIерташ. Гучахьа а къайлагIа а дунен халкъашта юкъера хьал толхаде гIертaш доастама гIулакхаш леладу пекински кулгалхоша. Дукха ха йоацаш Китае фега баь ядерни эккхам дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара процессан советско-американски паччахьалкхенашта керте латтарий переговораштен курал яр санна лоархI индийски общественносто. Из белгтала аьлча. хьакхайкадаь «Хиндустан таймс» яхача низ болча буржуазни газето.

Китайна милитаризаци ярни ядерни тIема потенциал пегIайоалаяри дуккагIа йолча азиатски паччахьалкхенаша континента машари цхьана леладу гIулакхаши чIоагIдар духьа хьегача къина духьала да. Маоисташа укх тIеххьарча хана чакхъяьхача арахьарча политически акцеша шеко юхейтац, дунен цу районе юкъарча кхерамзлени политически стабильностен система хьаяра идеяна керттера духьала бараш болаш бусаш хиларах. Ишттa да Азе мехкий общественноста хетар.

Цхьабакъда Пекин яц дунен халкъашта юкъера хьал дегIаахара даькъера керттера лостам белгалбоаккхаргбар. Кхохкам кIаьдбара тIаберзабаь никъ лаьцаб азиатски континенто.

В. ТРУБНИКОВ, АПН соб. корр.

Дели.

Куба йоккхагIа йолча — Мариелерчен Ронтерчен теплоэлектростанцей мощносташ низ болашагIа е болабеннаб советски кубинский специалисташ.

Царех хьалхарчун тIа хIарабар 100 эзар киловатт низ бола кхоъ керда энергоблок оттаергъя, шоллагIчун тIа — уж санна йола ши блок.

СУРТА ТIА: Советски техникаца кийчъяь Мариелерча ТЭЦ-а машинни зал.

В. СОБОЛЕВА сурт. ТАСС фотохроника.

ЛОАЦЦА ХОАМАШ

ФОРЕЛЬ-ИНДИКАТОР

Хиш бIех ца дайтара тIахьожам лоаттабара ший тайпара способ дагалаьцай Краковски юртбоахама академе прикладной зоологе Института болхлоша. Чоалханеча апаратурана меттел дIаэттаб... чкъаьра. Тарнувски азотни заводе дийна индикатораш кхеяра хIанзле а хьалъеш латт цун ший доалахьара станци. Бокъонца ишта ала мегаргда. промышленни предприятешкара моллагIа бIеха хIама хих хьакхийтача холуш организм йолаш болча форелах. Боарамал тIехдаьнна цхьа бахьан а хий бIехделча хоам бергба чкъаьрий цIийца, дег чу, дийхкаца, дозолца хиннача хувцамаша.

(Интерпресс — АПН).

МАССАЗА А ШЕ ХИННА РАСИЗМ Я-КХ

ЮАР-е вахаш вола Гудсон Моховайна, цигарча расистски законегIа, мулата мел йола белгалонаш йолаш ва, хIаьта цу гIулакхо цхьанна а тайпара хилийтац «кIайча» гражданий йола бокъонаш. Цхьабакъда африканцашца нийсвича, цу законегIа, «мулат» Мохована цхьа лагIа лакхехьа латт. Цу тайпара «совле» кхаьчай цунга дезалера трагеди бахьан долаш. Гудсона йоккхагIйола ши йоI, из ше а санна, «мулаташ» лоархIаш я. ХIаьта зIамагIйола, цIека хьатарагIа бос болаш хиллал даькъаза яь, Конституция «африканций» категореца дIалаьрхIяй. Преторе законегIа «мулаташи» «баьде цIока» дараши цхьан тхов кIал баха йиш йолаш бац. Цудухьа Констанци ший даьй цIагIара дIа а яьнна дIаяха еза е официально ший даь служанка я аьнна дIаязъяь хила еза.

(АПН).

СА ДIАДАЛА ДЕЗА «ИСКУССТВАНА»

Поп-музыка оалаш лехкача йоккхача кхаь оркестра музыканташка хьежаб малхбузенгермански лораш. Лорашта гучадаьннад, из лехкаш барий унахцIенонна цо чIоагIа Iоткъам беш хилар: цу тайпарча репертуара произведенеш цар дукхагIа лекха ме ез, кертагарча лазарен депрессенеи дукхагIа ладкъаш хул уж. Цул совгIа, хIанзара ритмаш чоап йоагIача дIакхоачавел, дега-мнай лазараш хьедеш, кхыметтел кера язва хулийташ а дола бахьан хила тарлуш а я.

(АПН).

БАРКАЛ АРГДОАЦА МЕЛIА

Лечкъораш дарах бехке веш хинна американец Джозеф Кондон чикагски судо боккха къахетам а баь бехказа валийтав. Судера мукъа а ваьнна ше аравоагIаш дIахьежача Джозефа езаеннай цIеноштa хьалхашка лаьтта цхьа автомобиль. Лаьлла йигача машина тIара из лаьцача хана гучадаьннад из судахочун машин хинна хилар. Джозеф мукъавоалийташ суд яь хиннача цу судахочун..

(АПН).

ЮРТАШКА БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Дай-мехка хьаяь шуша банкаш вIалла боарам а боацаш дIачуийю Нохч-ГIалгIай АССР потребительски кооперацe ерригача продовольственни тикашен приемни пункташен.

ДIачуле шоашкара шуша банкаш, промышленноста чIоагIа эшаш я уж.

Респотребсоюз.

ТЕЛЕВИДЕНИ

11 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйранара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Дешархошта. «ДIахьалха долле кIаьнкаш». 10.30 — Экрана тIа кинокомеди я. «Балета солисташ» яха художественни фильм. 11.45 — «Советски характер» яха телевизионни очерк. 15.40 — Передачай программа. 15.45 — Шахматни школа. Ловза болалурий класс. 16.15 — Кагир. хой пресс - конференци. Болхлошцен студентащцей Советски Союза Турпал космонавт Шаталов вIашагIкхетар. 17.05 — Бераштa йола фильм. «4 танкисти жIали» яха телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. Бераштa. «Пхьабуаргаши уж дашхари». 18.30 — Документальни фильмай программа. Монголе халкъа революце котало яьккхача денга. 19.25 — Шун письмошта жоп лу оаха. Мича гIоргва деша? 19.35 — «Сатирически объектив». 19.55 — «Леонардо да Винче вахар» яха телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Юрий Завадский» яха телевизионни документальни фильм. 22.40 — «Сен-Санс» яха 2-гIа концерт. Из концерт кхоачашду Чайковске цIерах йолча дунен халкъашта юкъерча 5-ча конкурса лауреата Мюнг Ван Чунга Централъни телевиденен Ерригсоюзни радион йоккхача симфонически оркестро а. 23.05 — Кердадераш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

17.55 — Кагирхошта йола передача. 18.15 — Документальни фильм. 18.25 — Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала). 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Юртара вахар (нохчий меттала). 19.25 — Композитора Туликова иллеш. 19.55 — Шоана. бераш. 20.10 — Са вахар иллеш да. РСФСР-а заслуженни артиста Даевa творчески сурт (нохчий меттала).

12 июль

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Бераштa. «Самукъане каникулаш». 10.00 — Босбола телевидени. Централъни телевиденен Ерригсоюзни радион эрсий иллей хора концерт. 10.30 — «Йоагаяь лар» яха телевизионни художественни фильм. 11.30 — «Iилма — юртабоахама». 15.35 — Передачай программа. 15.40 — «Репетиции» яха телевизионни документальни фильм. 15.55 — «Эрсий мотт». 16.40 — «Москва а москвичаш а» яха телевизионни обозрени. 17.10 — Бераштa дола фильм. «Вий танкисти жIали» яха телевизионни художественни фильм. 5-гIа сери. 18.00 — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла. Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.20 — Киножурнал. 18.30 — Ялат чуэцача автомобилисташ. 18.45 — Къонал эфире я. Комсомолана Ленина цIи енна 50 шу дизара хетаяь передача. 19.45 — Босбола телевидени. «Леонардо да Винче вахар» яха телевизионни художественни фильм. 5-гIа сери. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Городе Кишиневера халкъа халхарий ансамблий Ерригсоюзни 3-гIча фестивала хоадам беш дола концерт. 22.45 — «Голубой огонека» оргIонеш тIа гIолла. 23.35 — Кердадараш. передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.00 — Кердадараш. 18.15 — Телевидене Волгоградски студе передача. 18.45 — Хоамаш, реклама. 18.50 — Документальни фильм. 19.00 — УнахпIено (гIалгIай меттала). 18.30 — Киножурнал. 19.40 — Концерт.

РАДИО

11 июль

6.00 — Москва. 6.30 — Юртара вахар (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Ипполитов-Иванов. Кавказски эскизаш (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Къона тIехье» яха пионераштен дешархоштен йола передача (нохчий меттала). 16.15 — Вай лоалахой болча (гIалгIай меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала). 16.50 — Халкъа тIахьожам вIахьош ба (эрсий меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала) 18.40 — «Шоана, кхалнах» яха радиожурнал (нохчий меттала). 19.00 — Москва.

12 июль

6.00 — Москва. 6.30 — Экономически знаней радиошкола (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.28 — «Ленинан некъ» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Животов. Халкъарий сюита (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.00 — «Юртара депутат» яха зарисовка (нохчий меттала). 15.15 — ДоттагIий оазаш (эрсий меттала). 16.30 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (эрсий меттала). 17.00 — Москва.

АЛАЛ СОГА, МАЛАВ ХЬА ДОТТАГIА

«Арбетет» яхача шведски газето кепатеха араяьккхай статья: «ХIанз чилийски хунтана новкъостал ду цо». Деш дола къамаьл СС бIун оберштурмбанфюрер хиннача дIа-юха лелача газови камерашка бIаьш эзараш нах къиза боабаьча, ца вовзаш воацача Вальтер Рауффа хьакъехьа ла.

Шведски газето деча тешалагIа, духхьал Рауффе хиннав фашистски Германе «душегубкаш» хьаяра идея дагаехар. ТIом сецачул тIехьагIа судах велда Къулбехьен Америке а ваха, цигарча чилийски городе Вальдивиа ваха хайнав нацистски палач. Цо леладаь зуламаш бахьан долаш тIехьагIо из тIавоацаше а суд яьй цунна. Чиле наьха цIи а лелаеш хьалха хиннача оберштурмбанфюрерo, дукххача шерашка бизнес а лелаяь, тоъал дукха рузкъа вIашагIтехад.

«Арбетет» яхача газето дувц В. Рауфф миштa вайзав. Цкъа Iиса пайхамар ваь ди дезде вIашагIкхийттача хана, концентрационни лагере чуяьллача цхьан кхалсаго, везваь лелаеча шийна вовзача эсэсовцах дегадуам а баь, цун пIелгий лараш тIайола пела лочкъадаьд. Цу тайпара гучадаьннад, геттара хIама тоаденна лела базархон тIема зуламхой цхьа сог хилар.

Чиле хиннача тIема переворото кIалхарваьккхав Рауфф халдаиза тIалаттача чIир лехара кхерама. «Керда порядкаш» нациста дега махеттара хилар, цудухьа хунтана керте латтарий гIулакха сихха оарцагIваьлар из. Шийна бовзаш бола болх кхаьчаб тахан Рауффага: нах лувцилга, лодкъамаш йиделга, низаш делга. Юха а гестапо нийсвенна из, цхьабакъда хIанз чилийски — къаман разведывательни управлене (ДИНА) — керттера дехкар мехка «коммунистически гIулакхаш тохкилга» а долаш йолча репрессивни органе.

ТIема хунто ший хур ду фашизмацара ший гаргало къайлаяхьа гIерташ. Цхьабакъда, Вальтер Рауфф санна болча нацисташца гIулакхаш а леладеш, цунна керте латтараша шоаш хьагучабоах Гитлера гIулакх «диза хьаллаьцараш» шоаш хиларца.

Н. НЕЙЛАНД, АПН соб. корр.

Стокгольм.

ХАОТТАМ

Тахан Грознеи республикеи гIолла хувцалуш морхаш а йолаш, лоаццача юкъа догIа а делхаш, малхбоалехьара 3—7 м/сек мух а хьекхаш. Грозне 24—26 градус, республике 22—27 градус йIовхал а йолаш ха латтаргъя.

Кхоанен ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш, лоаццача юкъа догIа а делхаш. бе-беча оагIорахьа 3—7 м/сек мух а хьекхаш. буйсан 13—18 градус, дийнахьа 25—30 градус йIовхал а йолаш ха отта тару.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделен бухгалтерен — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051 г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, еран, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

Заказ № 6478.